

MEDEDELINGENBLAD

HISTORISCHE VERENIGING HARDINXVELD-GIESSENDAM

JAARGANG 35

NUMMER 1

ZOMER 2013

INHOUD

Van de voorzitter	1
Van het bestuur	2
Reacties en brieven.....	9
Historie van het Historisch moment in Het Kompas.....	16
Das Ende	18
Kwartierstaat Cornelis van Wijngaarden.....	21
Een nieuwe Koning, Oranje Boven!	25
Enkele wetenswaardigheden van het geslacht (Van) Mui(j)lwij(c)k (4)	27
Hardinxveld-Giessendam-overdenkingen van een bijna 88-jarige dorpsgenoot.....	32
Het Raadhuis	34
Ik weet nog dat.....	36
Naamgeving.....	40
Recensies	41
Schenkingen	43
Groeten uit Hardinxveld.....	44
Publicaties en overige uitgaven	45

Omslag: Foto van de drie monumentale bomen aan de Stationsstraat die waarschijnlijk al spoedig zullen worden gekapt om plaats te maken voor een nieuw gezondheidscentrum. (foto: Freke Corten)

COLOFON

Uitgever	Historische Vereniging Hardinxveld-Giessendam
Eindredactie	J.F. Teeuw-van der Plas
Redactieleden	W.F. van de Bree-Ooms, A. Dubbeldam-van der Waal van Dijk, M.J.H. de Haan
Foto's	Fotoarchief van de Historische Vereniging, e.a.
Druk en lay-out	De Groot Drukkerij Goudriaan
Oplage	1000
Redactieadres	e-mail: jannyteeuw@xs4all.nl
Verschijnen	Tweemaal per jaar, gratis voor leden en zusterorganisaties. Losse verkoopprijs: € 3,50
Copyright	Overname van artikelen of gedeelten daarvan is toegestaan mits vermelding van de bron en toezending van een exemplaar.

Bestuur

T. Sluimer	Parallelweg 126	3371 GE Hardinxveld-Giessendam	0184-616107 voorzitter
W. F. van de Bree-Ooms	Buitendams 77	3371 BB Hardinxveld-Giessendam	0184-614563 secretaris
A. Kampman-Timmer	Van Leeuwenhoekstraat 71	2984 EG Ridderkerk	0180-428594 penningmeester
M. J. H. de Haan	Buitendams 4	3371 BL Hardinxveld-Giessendam	0184-616586 archivaris
Joh. van den Bout	Rivierdijk 197	3372 BM Hardinxveld-Giessendam	0184-616450 lid
J. J. van Houwelingen	Kerkstoep 1	3372 DG Hardinxveld-Giessendam	0184-617726 lid
A. Koorevaar	De Sav. Lohmanstraat 60	4207 NV Gorinchem	0183-628647 lid
N. Scheijgrond	Houweningeweer 25	3371 PP Hardinxveld-Giessendam	0184-617023 lid
J. F. Teeuw-van der Plas	Amerhof 9	3371 SZ Hardinxveld-Giessendam	0184-416380 lid

De minimumcontributie bedraagt € 15,00 per jaar. Voor leden tot 18 jaar en ouder dan 65 jaar € 12,50.
Bankrekening: 32.50.99.138, girorekening: 3879669. Bij elke betaling s.v.p. duidelijk uw lidnummer vermelden en wat u betaalt. Donaties zien wij graag tegemoet. Zie voor meer info: www.hv-hardinxveld-giessendam.nl

VAN DE VOORZITTER

Teun Sluimer

Na een lange winter ben ik vroeg op vakantie gegaan. Dat betekende dat ik nog een heleboel dingen moest regelen voor het vertrek. Een van de belangrijkste was het voorwoord voor het Mededelingenblad. En...dat is er nou juist bij ingeschoten. Maar onze onvolprezen redactie (lees Janny Teeuw) wist me ook in Frankrijk te vinden. Vandaar dat ik nu, 16 mei 2013, vanuit Bretagne mijn halfjaarlijkse voorwoord aan u schrijf, in de hoop dat het per e-mail op tijd bij Janny bezorgd wordt.

Hoewel het voorwoord betrekking moet hebben op de HV, kan ik het niet laten om de belevenissen van vandaag, dat is ook historie, in het kort te vertellen. Vanaf Ploumanac'h (zo schrijf je het echt) met een boot naar het rotseiland Ile Rouzic. Op een kale rots voor de kust van Bretagne broeden daar tienduizenden Jan van Genten. De berg ziet er uit of hij met poedersuiker is bestrooid. Zoveel vogels en zo dicht bij elkaar.

Op de rotsen daaromheen lagen enorme zeehonden in het spaarzame zonnetje. Een schitterende ervaring.

Maar ter zake. Het boekje "Winkels op de Buurt" was een voltreffer. Alleen overtroffen door de dvd "Bommen op de Buldersteeg" van Gert Romijn. Prachtig weergegeven en vol ontroering. Het heeft veel los gemaakt. Samen met Oranjevereniging 'Oranje Trouw' en met steun van het college van B&W is daar nu wel aandacht aan besteed. Met Gert Romijn zijn er afspraken om ook de bombardementen rond het station van Giessendam als onderwerp voor een historisch document vast te leggen.

In oktober komt onze nieuwe publicatie *Busvervoer in de Alblasserwaard en Vijfheerenlanden van 1900 tot 1945* van de pers. Walter van Zijderveld is de auteur van dit prachtige boekwerk. Samen met Adri Kampman heb ik een gesprek met Jaap van Dijk gehad. Jaap heeft alle boerderijen van de Kaai tot Giessen-Oudkerk beschreven. Een schitterende basis voor een volgende publicatie. Wat zou het leuk zijn als we ook wat meer wisten van de vroegere en huidige bewoners. Als u daaraan wilt meewerken bent u meer dan welkom. Bel of mail naar mij en u kunt aan de slag...

Groeten uit Frankrijk!

Historisch Informatie Centrum

Winkeldienst voorzitter

VAN HET BESTUUR

J.F. Teeuw-van der Plas

Maandelijkse vergaderingen

Eens per maand vergadert het bestuur in het Historisch Informatie Centrum, Peulenstraat 243 te Hardinxveld-Giessendam.

Wekelijkse opening van het HIC

Het HIC is elke zaterdag van 10.00-12.00 uur open. Ook tijdens vakanties. Er zijn o.a. ook antiquarische boeken uit de Reeks te koop die nieuw al uitverkocht zijn. Er kunnen foto's worden bekeken en archiefstukken ingezien. Voor kopietjes en fotoafdrukken wordt een bijdrage gevraagd. Wilt u meer foto's, dan kunt u een usb-stick kopen waarop deze worden opgeslagen. Op onze computer staan meer dan 4500 foto's.

Hebt u echter bijzondere of uitgebreide vragen op genealogisch gebied, dan kunt u gebruik maken van de hulp van de leden van de 'genealogische werkgroep'. U dient hiervoor een afspraak te maken. De contactpersoon van de Historische Vereniging is Arie Korevaar, tel. 0183-628647, e-mail: cladan@kpnmail.nl

Interieur HIC

Mannen van de HV

Jan Dubbeldam aan de computer

Regionaal Archiefpunt bibliotheek

Uitbreiding van de genealogische zoekmogelijkheden

Heeft u plannen om een stamboom van uw eigen familie op te zetten, dan zitten we voor u klaar in de bibliotheek van Hardinxveld-Giessendam, Pietersweer 34. Dit is op de eerste vrijdagavond van de maand van 19.00 tot 20.00 uur. Hier kunt u zonder afspraak binnenlopen. In de bibliotheek zijn de akten van de burgerlijke stand van Hardinxveld en Giessendam vanaf 1812 in te zien.

Het is mogelijk daarvan een afdruk te maken zodat u thuis de gegevens aan uw stamboom kunt toevoegen. Wij informeren u over een computerprogramma om op simpele wijze een stamboom op te zetten en familiefoto's toe te voegen.

Voor verdere informatie, zie de website van de Historische Vereniging Hardinxveld-Giessendam. www.hv.hardinxveld-giessendam.nl

Historische bibliotheek in het RAP

Etalages en vitrines

Om de zes weken worden de etalages van het HIC en een vitrine in het RAP-gedeelte van de bibliotheek aan de Pietersweer ingericht met materialen die betrekking hebben op historische en/of actuele onderwerpen. Sinds kort is daar ook de bibliotheekvestiging van Boven-Hardinxveld bijgekomen.

Etalage Drijverschuit

Mededelingenblad

In november 2012 verscheen het najaarsnummer jaargang 34, nr.2. Het blad verschijnt tweemaal per jaar en wordt gratis verzonden naar de bijna duizend leden van de Historische Vereniging in binnen- en buitenland.

Publicatie

In het najaar van 2013 verschijnt er weer een speciale publicatie. In het voorwoord van de voorzitter wordt er al over geschreven. Het gaat over het busvervoer in de Albasserwaard en de Vijfheerenlanden.

Open Monumentendag 2013

De voorbereiding van de Open Monumentendag op 14 september a.s. is al in volle gang. Het thema Macht & Pracht biedt vele uitgangspunten.

In herberg De Zwaan zal een kleine expositie te zien zijn van de pracht en praal op de gedekte tafels van vroeger. Ook kan er geproefd worden van heerlijkheden en geluisterd naar muziek. In de filmzaal worden oude films getoond van de macht en pracht van vroeger.

U bent allen van harte welkom, zowel in het HIC als in de Herberg De Witte_ Zwaan!

Uithangbord De Witte Swaen

Braderie

Op 15 juni 2013 is de jaarlijkse braderie in de Peulenstraat gehouden. Het verslag kan nog net bij de kopij van dit nummer.

Het was weer een oergezellig festijn, met in de late ochtend een flinke regenbui, maar daarna werd het een topzonnetje in de Peulenstraat. Veel leuke contacten bij onze kraam en de

foto's van Het Kompas vonden gretig aftrek. Wat is er nou leuker om opeens een foto te ontdekken waar je als jochie van acht in voetbaltenue tussen je teamgenoten staat? Ook de antiquarische boekjes (die teruggekomen zijn en bij ons zijn uitverkocht), maakten vele mensen gelukkig.

In het HIC werd de hele dag koffie geschonken en ook dat was een schot in de roos.

Dvd zomer 1953

De dvd 'Zomer 1953' was uitverkocht. Daar er veel vraag naar was, zijn er weer een tiental gereproduceerd, maar dit is echt de laatste keer. Prijs € 7,50.

Op is op!

Voorjaarslezing en ledenvergadering

Op 25 april werd in de bibliotheek aan de Pietersweer 34 de jaarlijkse ledenvergadering gehouden. De avond verliep geanimeerd en er werden foto's getoond van de omgeving rondom de Giessen. De presentator, de heer T. Schreuders uit Giessenburg, was tevens de maker van de fraaie foto's van de plekjes die onze Waard te bieden heeft.

De ledenvergadering werd helaas door een klein aantal mensen bijgewoond, maar er is door de aanwezigen met algemene stemmen

een nieuw kascontrolelid gekozen: Mevrouw G. Dukel-Vink. Zij komt in de plaats van de heer T. Bongen die de kas enkele jaren met wederzijds genoegen heeft gecontroleerd. Mevrouw J.F. Teeuw-van der Plas werd herkozen als bestuurslid. Helaas moest de heer Koorevaar zijn bestuursfunctie neerleggen vanwege gezondheidsklachten. Gelukkig is hij bereid om de winkeldiensten in het HIC te bemannen en zijn onvolprezen werk in de genealogische werkgroep ook zo lang mogelijk te blijven doen. Hij werd vereerd met de erepenning van de Historische Vereniging.

Eiland in De Wiel

Mevrouw De Ruiter- de Vos (Kerkweg 5) neemt de taak van Klaas Brandwijk over wat het onderhoud en aankleding van het eiland in De Wiel betreft. Heel erg bedankt Klaas! Het zag er altijd prima uit. We zijn blij met je opvolgster en zo te zien ligt het eiland er weer fleurig bij.

Museum De Koperen Knop

Wie op de hoogte wil worden gehouden over de exposities en andere activiteiten in Museum De Koperen Knop kan zijn e-mailadres aan het museum doorgeven.

Men krijgt dan de nieuwsbrief 'Beknopt' digitaal doorgestuurd: www.koperenknop.nl/beknopt of koperenknop@planet.nl

Innigheid tussen De Knop en de HV (Arnold en Alida)

Bommen op de Buldersteeg (dvd)

Bij de uitnodiging voor de ledenvergadering van 25 april werd tot ieders verrassing een dvd toegevoegd over het bombardement op Boven-Hardinxveld. Deze dvd, verzorgd door Gert en Ro Romijn, is met uiterste zorgvuldigheid samengesteld. Gezien de vele positieve reacties is dit geschenk een waardig historisch document dat door velen onder u gewaardeerd wordt.

Gert Romijn:

"Op 1 januari 1945, Nieuwjaarsdag, begon de dag prachtig. Helder vriezend weer, blauwe lucht, maar het zou snel veranderen. Om ongeveer 9.00 uur werden er bommen gelost op de Buldersteeg, zomaar zonder dat er een aanwijsbare reden voor was, maar er werden diverse huizen verwoest en nog erger, elf mensen kwamen om het leven.

Er is nooit veel aandacht voor geweest en toch weten vooral de ouderen dit nog wel.

Na het overlijden van mijn ouders kwam er een soort dagboekje tevoorschijn en daarin beschrijft mijn vader het een en ander over deze gebeurtenis. Vanaf dat moment heb ik geprobeerd iets meer boven water te krijgen. Ik ben daarvoor allereerst naar mevr. Van der Linden-Netten geweest; zij verloor haar man, haar moeder en haar zus. Zij woont nog in de Rembrandthof en heeft mij het gehele verhaal verteld.

Bij toeval kreeg ik een tweede verhaal te horen en wel van Jan Stam. Zijn zwager, zuster en twee kinderen kwamen hier om het leven. Het hele gezin.

En een derde die veel wist te vertellen is Rinus Vaarwater. Hij woonde toen met zijn ouders boven aan de stoep, een man met een fotografisch geheugen en hij schetst de situatie van toen letterlijk. Ook bij de familie De Kok waren doden te betreuren. Zij woonden ook in het 'hangen' van de dijk.

Moeder en drie kinderen kwamen om, een ervan overleefde de ramp en ook daar heb ik mee gesproken, Marcus. Hij onderhoudt nog altijd het graf van zijn moeder en zusjes.

Ondanks het trieste van deze geschiedenis is

het een prachtige documentaire geworden en is een glimlach bij het bekijken niet te onder-

drukken. Een stukje historie. De passende muziek is voorzien door mijn broer Ro."

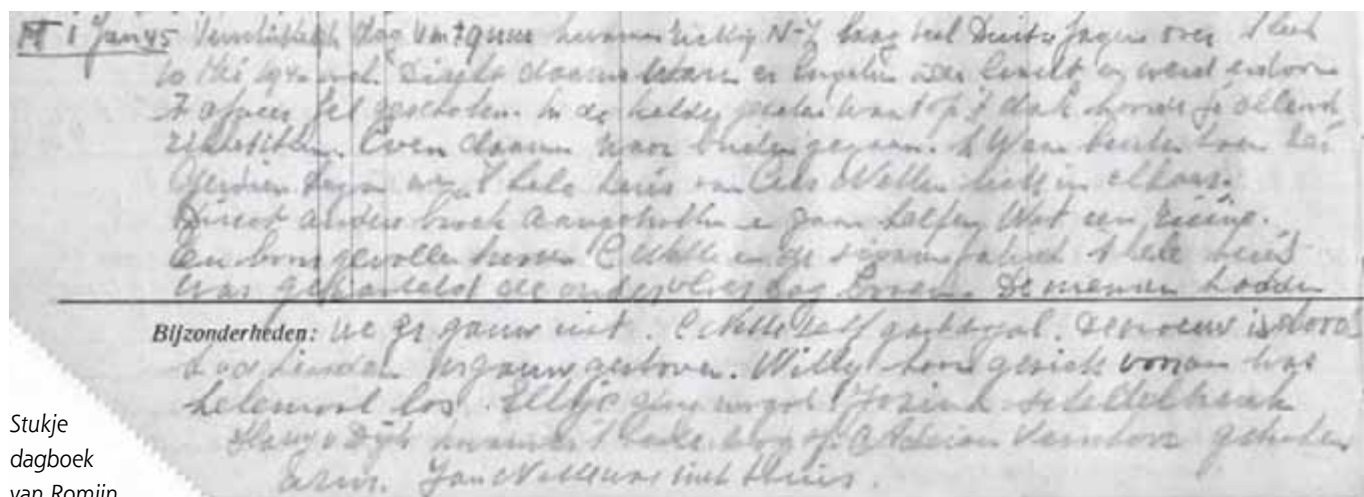
Oude situatie Buldersteeg

Gert Romijn en Riens Lagewaard

Gert Romijn in radio Rijnmond

Stukje
dagboek
van Romijn

REACTIES EN BRIEVEN

J.F. Teeuw-van der Plas

Reacties op het boekje Winkels op de Buurt

Een brief van Jacob Coenraads uit Boven-Hardinxveld.

24 November 2012

Commentaar WINKELS op de Buurt van Boven HARDINXVELD

Vergeten te vermelden de "Boekwinkel" van Sluimer het pand waar "Douwe Wingerden" woonde en ook school ging bij School 2 meester "Köhler". Die Lokatie was gevestigd en bestaat nog steeds tussen het pand van wed. Siem Vogel (Piet's Vogel) en de winkel van Gemit Vogel.

Na de jaren dat de mensen uit "Indie" in Holland werden gehuisvest zijn er nieuwe woningen gebouwd en is de Julianastraat gebouwd en werden daar die mensen een huis aangeboden. Dit eerste blok huizen werden bewoond door "Lehuis Leuwerik" woonden FANXANSEN het 2e huis gezin van fam. "Busscher" - en nog meer namen in de volgende huizen "Blaker" en nog meer fanxsen Julianastraat, het huis waar bij Politie en het 2e huis was fam. "Busscher".

Dit gezin bestond uit VADER en moeder de oudste zoon was "KARL Busscher" dan een dochter met een handicap, en nog een broertje die in de Textiel zich ontwikkelde en later op de hoek van de pompstraat een Textiel winkel opende. KARL de oudste zoon begon met zijn moeder het maken van "Lumpia's" en er werden wekelijks kippen geslacht en van een bepaald soort kenen ontwikkeld die er in werden verwerkt en werden heel dikke pannenkoeken gepakt en ingevuld dat heette dan "die Lumpia" omdat elke week te maken was een groot werk waar op na kennis making met de Familie ondergetekend "Jakob Coenraads" wegen gezocht om voordeliger in te kopen wat lukte. Bij het ABATAK werkte nl. onze vriend "HANS Kohlen" en werd uit die man wekelijks van vleeswaren voorzien en bij FA. B. Raamp de wed. J. Coenraads werd vervangen door groentier die BAKOLIE verstopte.

Ook zocht hij ter uitbreiding van zijn wekelijkse MARKT verkoop "Lumpia's" een werk ruimte - en daar wed. Sluimer had een pandje op de buurt wilde verkopen wilde "KARL Busscher" dit pandje benutten voor een afgesproken prijs werd mede door hij een contract gemaakt en werd het eerste handgeld overhandigd als voorlopig koopcontract waarbij na betaling het voorschot in de Bijbel gelegd en na Notarieel gedee de Ruimte werd ingericht als kweek - voorbak enz enz. Maar Sluimer was verhuisd naar Ned. HARDINXVELD naar de winkel van de Haen handelmanus van de Wiel waar Douwe van Wingerden zijn doe het zelf begon. J. B. Coenraads 3372 Da de Buurt 6 0104-612665

H. ald. Nov 2011

Maar een reactie op, mededeling Had en
boekje Winkels op de Buurt. Voor mij een
leuke herkenning van de aanleg
van de kerkweg. Omdat m'n vader in de
wegen. Boven Hardinxveld, mijn weg daar door in
Hardinxveld komen wonen van uit Amst de
dan
Kwaadstaal Brandwijk
Grootenders no 9 Maria Woudenberg
11 Aug 1823 (in dit fotoal?) mijn moeder
Was Maria Woudenberg 11 Dec 1900 Amst de
overleden 4 maart 1959 in Hardinxveld
Moeder is op de leeftijd begaafd met
het oude gebouwtje
Van nog een beetje aanleiding of het
boekje (verbeeld me dat ik dat mag
doen) omdat ik de leeftijd van
36 jaar bereikt heb. Van de winkel
van Hanne heeft ook nog een
Wierhouw geacht gekocht met
dame den Dennen van de Buldersteeg
Ook ik werd gemeten met als
Potbus voor de middelenstand en was
1,68^m lang (dus niet gewogen)
Bij Grah Both en Marie van Bollen
kocht je ook je Petroleum
Politie Lid is heel zeker konde hi
dus geen Lith - thesby het adres
voor controle van Mees Lid. Jansburg
Vrij niet 206
3965 C9 Nieuwpoort
Dit is absoluut geen kritiek
maar bewondering voor jullie
geweldige werk
Lies Egas-Rovertz

Van Gert Kraaijeveld:

"Toen ik zaterdagavond het boekje aan mijn zusje Hannie liet zien was haar eerste opmerking: "O, dat is op de Buitenwei voor het feest ter gelegenheid van de samenvoeging van Hardinxveld met Giessendam in 1957."

Zij was er 100% zeker van, omdat ze bij die gelegenheid voor het eerst een paar nieuwe,

gele schoentjes had aangedaan. Dit moet daarom dan ook echt waar zijn. Het betreft de foto met de ballonnen op blz. 5."

Van A. van Lopik

"Bij het bekijken van "Winkels op de Buurt", [leuk herkenbaar boekje,] las ik op blz. 20, dat slager Leerdam getrouwd was met Adriana Swets. Dit klopt niet, hij was getrouwd met Geertje Sterrenburg, haar zuster was Neeltje Sterrenburg, kosteres van de Gereformeerde Kerk in Boven-Hardinxveld. Ik hoop u met deze informatie van dienst te zijn."

Van Kees Beuzekom

Janus van Mill, Boven-Hardinxvelder en broer van zijn moeder had een slagerij. Zijn vrouw heette Josien van Noordenne. Er staat op blz. 40 een verkeerde naam.

Etalage winkeltje

Van Dirk Boon (88)

Dirk Boon woonde vroeger als kind in Boven-Hardinxveld en bij het lezen van het boekje 'Winkels op de Buurt' moest hij denken aan een recente gebeurtenis in ons dorp...

"Nu maakt Albert Hein het toch wel een beetje erg bont, want toen ik een week of drie geleden zoals gewoonlijk naar de winkel kwam om een boodschapje te doen, werd ik gelijk uitgenodigd voor een etentje en ik mocht nog een vriendinnetje meenemen ook en dat op mijn leeftijd. Ik was er helemaal confuus van, maar ik vond het toch geweldig leuk en nam mij voor mijn beste beentje voor te zetten. En zo

kwam het plan in mij op om dan tijdens dat etentje nog een woordje te spreken, dan kon ik gelijk onze dank uitspreken voor het leuke idee.

Zodoende was ik al enkele dagen aan het nadenken over hetgeen ik tijdens dit feest wilde zeggen.

Dat is nog niet zo eenvoudig, maar ik ben nog al schrijverig en heb ook nog een stuk geschreven over de eerste 20 jaar van mijn leven en daar staat toevallig ook in, hoe mijn moeder boodschappen deed.

Ik zal het voorlezen:

"Mijn moeder ging, evenals andere vrouwen, nooit naar een winkel, want alles werd thuis bezorgd. Eerst kwam de leverancier om te vragen en op te schrijven wat er nodig was en daarna werd alles netjes bezorgd. Dat vragen was een heel ritueel, alle artikelen welke de kruidenier in zijn winkeltje op voorraad had, werden opgenoemd. Moeder had dan altijd wel een karweitje onder handen, aardappels schillen, de was opvouwen of een breiwerkje, maar ze luisterde aandachtig en wat ze nodig had gaf ze aan.

Zo werd het boodschappenlijstje compleet.

Probeerde als kind daarover geen opmerkingen te maken, want dan kreeg je al snel van de kruidenier een draai om je oren.

Zo ging dat vroeger. Nu al pakweg zo'n 80 jaar geleden, maar ik weet het nog goed.

Waar blijft de tijd.

Toen dronk de kruidenier een kopje koffie bij ons en nu drink ik dikwijls een kopje koffie bij AH. Zo zie je, er verandert niet zo veel in ons leven."

Overige reacties:

Van Ap Veldhuis

"Tot mijn groot genoegen ontving ik dezer dagen, volkomen onverwacht, een exemplaar van uw uitgave "Najaar 2012" (blz. 2) met een grote foto van Johan van den Bout in gesprek met mijn persoontje, tijdens ons bezoek op 27 oktober jl. De foto werd genomen door mijn vriend Peter Greve. Mijn missie was sowieso geslaagd, omdat ik een mooie foto heb gevonden van de zalmschuit HD 75, een schip waar

Rokus van den Bout uit 1900 er wel zeven in zijn bezit moet hebben gehad. Zover ik heb kunnen nagaan aan de hand van Johans Kwartierstaat van zijn opa(?) Gijsbert van den Bout uit 1905 en de Parenteel die ik aan het samenstellen ben, die begint bij ene ADRIAAN BERRISZ omstreeks 1500, ook in Hardinxveld, heb ik helaas geen relatie kunnen vinden tussen de beide takken. Nog bedankt voor zowel dit blad als de gezellige uurtjes in uw Historisch Centrum!"

Van Johan van de Minkelis uit Arkel

"Bij lezing van het artikel over de aanleg van rijksweg 15 bedacht ik me het volgende: Van 1977 tot ca. 2002 heeft mijn familie op het adres Koningin Wilhelminalaan 104 gewoond. Toen we daar destijds neerstreken was een deel van de schuur geplaveid met betonklinkers die volgens de overlevering van de rijksweg afkomstig waren. Niet duidelijk was of de klinkers ten tijde van de bouw in de jaren dertig daar een plek hebben gekregen (het eerdere huis op die locatie dateerde uit 1934; dat matcht aardig) of dat de klinkers er een plek kregen toen het asfalt zijn intrede deed. Ook weet ik niet of de bewuste klinkers er nog steeds liggen. Enfin, in het licht van een stukje Hardinxveldse historie is het een aardig weetje en bij interesse het naspeuren waard. Wellicht zijn de klinkers te verwerven."

Van Joke Riezebos

Een reactie op de plaatsing van de transportakten (blz. 7)

"Als het Mededelingenblad naar mij is gestuurd zal ik het zeker doorzenden naar mijn moeders nicht. Hoewel wij met drie-vrouw-sterk bij uw vereniging waren, is mevrouw Verhulst-Hoogendonk de schenker van de akten. De korte genealogie van Bastiaan Hoogendonk die bij de akten was gevoegd, was wel van mijn hand. Die was vooral bedoeld om het voor u en uw collega's duidelijk te maken hoe de akten uiteindelijk in het bezit van mevrouw Verhulst-Hoogendonk zijn gekomen.

Het is fijn om te lezen dat de akten op de juiste plaats terecht zijn gekomen: bij een historische vereniging die er daadwerkelijk blij mee is in

de gemeente waar de akten betrekking op hebben."

Van Arnold de Haan:

"Het is best leuk om een artikeltje voor het Mededelingenblad te schrijven over "Een wandeling door groen van toen" (blz.39), maar als daar dan als auteur Dick de Jong boven staat dan word ik daar niet vrolijk van."

Van Barbara Moret uit Australië

"Dit is the foto van Vlucht Luitenant Leonard Vincent King, de Spite Fire piloot die beschoten werd nabij Utrecht en in Hardinxveld neerstortte. Hij is begraven op de Begraafplaats in het Kromme Gat."

King

Reacties op de dvd "Bommen op de Buldersteeg"

Tekening van de Buldersteeg

N.a.v. artikel in het Alg. Dagblad over de dvd belde mevrouw Stam uit Gorinchem (zus van Jan Stam) om een exemplaar te bestellen. Zij is bijna 88. Zij wist er veel over te vertellen en vroeg ook het telefoonnummer van Gert Romijn. Zij wil de dvd eerst eens bekijken, samen met een nichtje, want zij heeft de apparatuur niet.

Van Willy Raeven-Netten uit Nieuwstadt

"Via mijn broer (en inmiddels diverse familieleden) heb ik vernomen dat er een dvd is uitgebracht over het bombardement van 1 januari 1945 in Hardinxveld. Ik zou graag een exemplaar willen bestellen en ontvangen. Ik ben een kleindochter van C. Netten - wiens huis toen werd gebombardeerd - en dochter van zijn zoon Jan. Uiteraard ben ik daardoor bijzonder geïnteresseerd in de reportage. Als u mij even doorgeeft wat de kosten zijn, zal ik deze p.o. overmaken.

Er is mij tevens verteld dat er een reportage in de bijlage van AD Rivierenland is verschenen."

Van Kees Netten

"Mijn naam is Kees Netten, geboren op 2 juni 1951 te Hardinxveld aan de Wilhelminalaan. Ik heb gehoord, dat er onderzoek is gedaan naar het bombardement, waarbij de vrouw van mijn opa, Cornelis Netten, mijn tante Willy Netten en de man van mijn tante (Eeltje van den Dool-Netten), Leen v/d Linden omkwamen. Is het juist dat hier een documentatie van gemaakt is? Mocht dat zo zijn, zou ik graag een exemplaar willen ontvangen; uiteraard met inachtneming van de kosten."

Van Wim Timmerman uit Olst

"Hartelijk dank voor de indrukwekkende dvd. Hoewel ik nooit in H-G'dam gewoond heb (mijn moeder, Aaltje Versteeg dochter van de toenmalige barbier Jan Versteeg woonde in Giessendam, Buitendams), heb ik toch met grote belangstelling naar de verhalen geluisterd. Mijn geboortjaar is 1932, dus maakte ik, wonend even buiten Delft, de oorlogsjaren heel bewust mee met ook herinneringen aan bommen (De Kogelgieterij even buiten Delft en i.v.m. in Rotterdam woonachtige familieleden). Door jullie dvd kwamen oude beelden weer boven."

Van J. Blok - van Bennekum uit Wateren

"Ik wil jullie heel hartelijk bedanken voor de dvd 'Bommen op de Buldersteeg'. Hoewel ik van huis uit veel over de oorlog via mijn ouders heb mee gekregen (ik ben geboren in 1940) was dit voor mij onbekend. We woonden in Binnendams, misschien is dat de reden. Ik ben er in ieder geval heel blij mee. Dat is ook de reden dat ik dit jaar de jaarlijkse contributie iets heb verhoogd, om een beetje bij te dragen aan de extra kosten. Ik ben een Giessendamse van geboorte, woon al 50 jaar in Drenthe -ook mooi- maar je geboortestreek blijft trekken. Daarom ook lid geworden van de Historische Vereniging van Hardinxveld-Giessendam. Ik kijk altijd weer uit naar het Mededelingenblad.

Nogmaals heel hartelijk dank en ik wens jullie nog vele goede jaren toe! Een hartelijke groet uit het land van Bartje!"

Van Huib de Kok

"Ook de bombardementen in Giessendam mogen niet vergeten worden. Ik zal informatie sturen naar de Historische Vereniging."

Dat is intussen gebeurd en Gert en Ro gaan kijken om daar nog meer verhalen over los te krijgen van mensen die het nog meegemaakt hebben. Dan zal ook deze gebeurtenis vastgelegd worden.(red)

Vragen

Mevrouw C. Vink - Versteeg

herinnert zich een gedicht waar de volgende regels in voorkomen:

*...Zeg, oude kromme wilgenstam
Ben jij zo bochtig en zo stram
Van al de stormen die sinds jaren
Door je takken zijn gevaren
Je buigt je over 't water heen
Alsof je je eigen beeltenis wilt ontwaren...*

Dit gedicht heeft zij geleerd op school in Brandwijk. Maar hoe gaat het verder en wie is de dichter en uit welke bundel? Wie kan haar helpen?

c.a.vinkversteeg@kpnmail.nl

René Verschuur uit Den Haag:

Gevraagd: foto's Boelhouver-van Houwelingen

Wie kan mij foto's verschaffen van onderstaande personen en eventuele verdere nakomelingen. Ik ben een kleinzoon van de onder 14 genoemde Hendrikus Boelhouver.

Cornelis Boelhouver, geb. Hardinxveld 9.6.1828, overl. Rotterdam 28.2.1910, schipper, tr. 1. Giessendam 12.2.1853 Josina Hoogendoorn, geb. Giessendam 27.8.1822, dochter van Klaas Hoogendoorn en Adriaantje de Jong, overl. Giessendam 10.3.1856; hij tr. 2. Hardinxveld 10.6.1858 Fijgje van Houwelingen, geb. Hardinxveld 3.2.1839, dochter van Teunis en Neeltje de Rover, overl. Hardinxveld 23.12.1885.

Uit het eerste huwelijk:

1. levenloos kind, geb. Giessendam 26.8.1853
2. Ariaantje, geb. Giessendam 28.12.1854, overl. Giessendam 24.1.1855
3. Nicolaas, tweeling met 2., geb. Giessendam 28.12.1854, overl. Giessendam 5.1.1855
4. Cornelis Josinus, geb. Giessendam 27.2.1856, schipper, overl. Bergen op Zoom 27.6.1925, tr. Giessendam 22.1.1887 Maaike Loef, geb. Pouderoyen 31.3.1858, dochter van Aart en Adriana Westerlaken, overl. Dordrecht 28.6.1929.

Uit het tweede huwelijk:

5. Teunis Boelhouver, schipper, geb. Hardinxveld 26.10.1858, tr. Amsterdam 1.5.1884 Alida Stuuut, geb. Veendam 5.5.1857, dochter van Eilt Willems en Reika Pieters Meijer
6. Cornelia, geb. Hardinxveld 23.2.1860, tr. Hardinxveld 28.5.1885 Adriaan van Houwelingen, geb. Hoog-Blokland (gem. Leerbroek) 18.4.1862, zoon van Joris en Janna van de Graaf

7. Neeltje, geb. Hardinxveld 3.6.1863, tr. Hardinxveld 29.1.1886 Adrianus van Veen, geb. Meerkerk 7.12.1863, zoon van Gerrit en Marigje de Krey, schoenmaker
8. Lena, geb. Hardinxveld 3.5.1866, tr. Giessendam 12.1.1889 Gerrit Tromp, geb. Giessendam 9.2.1868, zoon van Filippus en Maria Rietveld (hij tr 2 Giessendam 31.5.1902 Lijsje Baardman, geb. Giessendam 5.4.1871, dochter van Frans en Maria Rozendaal)
9. Jan Boelhouwer, geb. Hardinxveld 13.1.1869, schipper/sleepbootkapitein, tr. Rotterdam 23.5.1900 Dirkje Visser, geb. Nes op Ameland 17.2.1873, dochter van Klaas en Dirkje Zwets, overl. voor 1938
10. Leendert, geb. Hardinxveld 9.9.1871, sleepbootkapitein, overl. Rotterdam 5.8.1947, tr. Rotterdam 20.5.1897 Johanna Vinke, geb. Delfshaven 17.8.1876, dochter van Hendrik Wilhelm en Jansje Sondermeyer
11. Janna Geertruida, geb. Hardinxveld 15.9.1874, overl. Rotterdam 29.1.1949, tr. Rotterdam 25.5.1904 Anne van der Meer, schipper, geb. Sloten (Noord-Holland) 15.10.1879 zoon van Taeke en Ruurdje Alta, overl. Rotterdam 26.8.1950
12. Fijgje, geb. Hardinxveld 15.2.1879, overl. Hardinxveld 22.4.1879
13. Gerit, sleepbootkapitein, geb. Hardinxveld 8.7.1880, overl. Barendrecht 21.7.1949, tr. Hardinxveld 4.4.1903 Cornelia Johanna van de Giessen, geb. Giessendam 22.10.1880, dochter van Jan en Anna Bijlard.
14. Hendrikus, geb. Hardinxveld 8.5.1884, overl. Rotterdam 30.12.1944, schipper/sleepbootkapitein, tr. Rotterdam 20.1.1909 Pieterella Wilhelmina van Putten, geb. Hillegersberg 28.6.1887, dochter van Willem en Adriaantje Smit, overl. 's Gravenhage 17.6.1939.

R.Ch. Verschuur
 Riouwstraat 151
 2585 HR Den Haag
 email: rchverschuur@me.com

(In het fotoarchief van de HV bevinden zich foto's van de wagenmaker Boelhouwer. Wij weten niet of daarmee een familieverband bestaat).

Koningsboom

(Een mail van de gemeente)

"---Zoals u misschien al vernomen heeft wil het college bij de komende abdicatie een Koningsboom aanplanten.

Wethouder Boerman heeft u of de voorzitter van de Historische Vereniging / Stichting Dorpsbehoud telefonisch hierover bericht.

Middels deze mail sturen wij u informatie toe over de voorgenomen plantlocatie.

De traditie is dat er op Koninginnedag (30 april) 's ochtends een aubade wordt gehouden. Dit jaar is de aubade in de Lange Wei in Boven - Hardinxveld.

In overleg met de Oranjevereniging is besloten om na de aubade naar de plantlocatie te lopen en daar de boom feestelijk te onthullen.

Het onthullen zal gebeuren door de burgemeester met behulp van enkele kinderen.

Het aanplanten/onthullen van de boom zal in verband met de locatie van de aubade (Lange Wei) in de nabijheid van de Lange Wei moeten plaatsvinden.

Het daadwerkelijke planten zal half maart plaatsvinden, want dit bevordert het 'aanslaan' van de boom.

De gemeente heeft voorwerk gedaan en haar oog laten vallen op een plaats in het gazon nabij het dorpshuis en de supermarkt.

Dit is nabij de Beatrixboom (Beatrix werd 50 jaar), deze is geplant voor het dorpshuis in 1988—"

Nog even een kleine correctie op bovenstaande informatie:

Er wordt dit jaar geen aubade gehouden.

Wel start er 's morgens om 7.45 uur een lawaai optocht met kinderen, waarachter het gemeentebestuur (hiervoor worden de uitnodigingen door Oranje Trouw nog verstuurd) om 8.45 uur zal aansluiten bij Woonzorgcentrum De Lange Wei. De stoet gaat naar de plantlocatie van de Koningsboom, waarna na het hijsen van de

vlag de boom officieel zal worden onthuld. Hierna zal hier het Wilhelmus worden gezongen en zal de burgemeester nog even kort iets zeggen----

(Uiteraard heeft de HV met dit voorstel ingestemd. De boom staat er en is vast en zeker na dit regenrijke voorjaar al een stukje groter geworden.)

Onthulling koningslinde

Onthulling koningslinde met burgemeester Blase

Koningslinde met plaquette

Koningslinde

HISTORIE VAN HET HISTORISCH MOMENT IN HET KOMPAS

Jany Dubbeldam - van der Waal van Dijk

Jany Dubbeldam - van der Waal van Dijk

Dit jaar bestaat de Historische Vereniging 35 jaar. Na de oprichting in 1978 kreeg de Vereniging al snel allerlei oude foto's in bezit. Nu hebben deze foto's alleen maar waarde als bekend is wat het voorstelt en wie er opstaan. Dit werd het begin van de plaatsing in de plaatselijke media. Allereerst in De Merwestreek, later werd het een vaste rubriek in Het Kompas.

Bestuurslid Piet den Breejen nam dit in eerste instantie op zich. Later nam Arie van der Plas dit over, geholpen door zijn ouders. Toen Arie verhuisde werd het de taak van Teus Hoftijzer. In 1993 stapte Teus uit het bestuur en was ik bereid om het even over te nemen.

Dat eventjes is nu dus al 20 jaar! Er werd begonnen met niet alleen het plaatsen van een nieuwe foto, maar ook met het plaatsen van de vorige, compleet met de gekregen informatie. Dit werkt heel goed. Vaak krijgen we alsnog verdere gegevens of worden we gecorrigeerd. De eerste tijd stapte ik met de kopij en de foto's naar het kantoor van Het Kompas, leverde de nieuwe foto in en nam de geplaatste foto weer mee naar huis. Als er ruimte was werd het Historisch Moment geplaatst. Soms duurde dat enkele weken, maar nu is het al jaren een vaste, maandelijkse rubriek. Al jaren gaat het digitaal.

Zodra Het Kompas op woensdagmiddag bezorgd wordt, begint de telefoon te rinkelen, dit gaat door tot donderdag. Dan blijft het even stil tot maandag. Dan komen de mailtjes, brieven en nog meer telefoontjes. We kunnen merken dat Het Kompas heel Nederland doorgaat of tijdens de zondagochtendkoffie besproken wordt.

Inmiddels is de rubriek Historisch Moment een vast gegeven. We komen er achter dat men uitkijkt naar deze rubriek en dat jong en oud hem leest. Laatst kreeg ik iemand aan de telefoon die me lachend vertelde dat hij altijd deze rubriek leest, met in zijn achterhoofd de gedachte: Ooit sta ik er zelf in. En dat was nu al het geval!

Eens kregen we een foto van een 'dijkstoep' in handen. Het was mooi weer en op zondagmiddag gingen mijn man en ik zelf op stap om te zoeken waar deze foto gemaakt zou kunnen zijn. Wat zijn er nog veel van deze stoepen! We begonnen in Peulenstraat Zuid en wandelden met de foto demonstratief in onze handen alle stoepen af tot de Sluisweg toe. Veel mensen zaten buiten en waren nieuwsgierig wat wij kwamen doen. Nee, we kwamen geen huis kopen, nee, we liepen ook niet verkeerd en zochten ook geen familie. Toen kreeg ik van een van de bewoners de raad om contact op te nemen met de Historische Vereniging, want daar is een mevrouw die alles weet en hem desnoods in de krant zet! Trouwens we hebben de bewuste stoep niet gevonden..

Het gebeurt maar zelden dat we totaal geen respons krijgen. Hoe oud de foto ook is, altijd horen we wel wat, zeker als de foto voor de tweede keer geplaatst wordt. Maar één oude foto springt er met kop en schouders boven uit. Er werd een foto geplaatst van het onderwijzend personeel uit de jaren vijftig van de school op De Buurt van Boven-Hardinxveld. De telefoon ging en bleef gaan. Wat een verhalen, leuke en verschrikkelijke, soms heel bizarre! In die week was er ook de Dag van Ouderen in de Drijvershof. Daar lag de bewuste foto sterk uitvergroot bij de stand van de H.V. In een mum van tijd stonden de mensen drie rijen dik voor de kraam. Nog meer verhalen!

Van al deze jaren kan ik me maar één negatieve reactie herinneren. Er belde iemand die zeer gepikeerd was een foto in Het Kompas te zien waar zijn overleden moeder ook opstond. Ik heb hem uitgelegd dat dit met het publiceren van oude foto's helaas niet te vermijden is. Gelukkig zijn de meeste reacties heel positief. Deze rubriek Historisch Moment is niet alleen nuttig voor het archief van de HV, maar we kunnen er ook zoveel mensen een plezier mee

doen. Voor het digitale tijdperk was het bijmaken van een oude foto een tijdrovend karwei. Jarenlang was Frans Klop uit Boven-Hardinxveld bereid dit op zich te nemen. Tegenwoordig is het een druk op de knop. We vroegen eens aandacht voor een opname van een rijtje mannen die ergens aan het werk waren. Toen de namen gepubliceerd werden, kreeg ik een telefoontje van iemand die las dat zijn vader er op stond. Vrij snel na het maken van deze foto is deze vader overleden en de familie had vrijwel geen foto's van hem. Wat waren ze blij, dat de Historische Vereniging hier aan kon voldoen. Ook was er in vroeger jaren vaak geen geld om bv. klassenfoto's te kopen en wordt de Historische Vereniging alsnog gevraagd een kopietje te maken. Kijk, ook dit is een taak van de Historische Vereniging en wij doen dit graag!

Hierna volgt nog een recent verzoek van de heer Martin de Jong uit Alblisserdam:

"Dames en heren,

Na telefonisch contact met een mevrouw van de Historische Vereniging kreeg ik de tip contact op te nemen met de heer A. Koorevaar, want uw vereniging zou beschikken over een omnummeringslijst. Wat ik wil weten is of de volgende woningen nog bestaan die werden bewoond door mijn grootouders: Cornelis de Jong 26-10-1886 tot 15-01-1929, timmerman en Martijntje de Jong-de Jong 01-06-1890 tot 29-11-1923, beiden overleden te Hardinxveld.

1920: B 484? Neder-Hardinxveld

1923: B 403 "

Rivierdijk 800 (toen)

1927: B 404 "

(op de foto misschien is dit B 403 + B 404?)

1929: B 404 "

Met de geringste informatie ben ik al blij. Ook kom ik graag langs als dat gewenst is."

En dan de reactie na plaatsing van de foto in het Kompas:

"Martin, zoals beloofd hebben wij de foto van het huis in Het Kompas geplaatst. De krant lag amper op de mat toen ik al een telefoontje kreeg. Ik sprak met dhr. J.H. de Jong, ruim 90 jaar, die me vertelde dat hij het huis herkende als het huis van tante Martijntje, een zus van zijn vader en dat het er nog staat! Hij is zelf geboren in een van twee kleine huisjes met het schuine dak dat achter het bewuste huis staat. Vanmiddag zijn we even wezen kijken en er is geen twijfel mogelijk. Het huis staat nu op Rivierdijk 800 en er woont nog steeds familie van jou in. In het huis rechts, ook familie, opa W. de Jong is vandaag jarig, dus de familie heeft heel wat te praten en neemt daarna weer contact met ons op.

Van de opgegeven huisnummers is bij hen niets bekend. In hun tijd was het B 331 en B 336 nu 800 en 805. Maar er zijn meer omnummeringen geweest.

Een foto van het huis zoals het er nu bij staat, staat hieronder. We vonden het een leuk klusje om dit uit te zoeken,

Met hartelijke groeten, namens de Historische Vereniging,

Jan en Jany Dubbeldam

Rivierdijk 800 (nu)

DAS ENDE

Willem van den Heerik

Zo begint hoofdstuk 20 uit het 440 bladzijden tellend boek "Das Ende" (Het Einde), geschreven door Elmar Wiedeking uit Sipplingen (Duitsland) en dat medio februari dit jaar verscheen. Dit hoofdstuk is specifiek gewijd aan hierboven genoemde groep dwangarbeiders afkomstig uit Hardinxveld, Alblasterdam en Sliedrecht. Zij hadden zich op 9 januari 1945 voor de arbeidsinzet in Duitsland moeten aanmelden en werden nog diezelfde dag in gesloten goederenwagens per trein afgevoerd met onbekende bestemming richting Duitsland.

Het boek als geheel handelt over de geschiedenis van mensen die in de verwarring tijdens de laatste oorlogsdagen van de Tweede Wereldoorlog in de regio Hegau, Bodensee en Vorarlberg, nog slachtoffer hiervan werden. Over zijn beweegredenen tot het schrijven van dit boek zegt Elmar Wiedeking: "Onder de kruizen en zerken op onze begraafplaatsen liggen mensen, die het verdienen dat naar hun leven en sterven onderzoek wordt gedaan".

In april 1945 waren zes Nederlandse dwangarbeiders, die op de terugweg naar hun vaderland waren, in Ludwigshafen am Bodensee aangekomen. Dat waren Pieter den Dunnen, Pieter den Breejen, Albert Visser, Dirk van Wingerden, Bram van Herk en Johan Sliker.

Onder deze slachtoffers bevond zich Pieter den Dunnen uit Hardinxveld, die een dag vóór de inname van Ludwigshafen am Bodensee door het Franse leger, op 23 april 1945, door een SS-Unterscharführer zonder pardon werd doodgeschoten. Hij werd aldaar op 25 of 26 april

(hierover bestaat nog onduidelijkheid) door zijn kameraden ten grave gedragen, waar de evangelische dominee Waag voor een waardig afscheid zorg droeg. Overigens overleed de vrouw van dominee Waag op de avond van de 25^e april aan de verwondingen die zij opliep ten gevolge van een schotenwisseling bij de inname van Ludwigshafen in de namiddag van de 24^e april.

In zijn jarenlange onderzoek voor de samenvatting van zijn boek stuitte Elmar Wiedeking in gegevens uit de burgerlijke stand van Ludwigshafen op zijn overlijdensakte. Om meer over Pieter den Dunnen, zijn achtergrond en familie te weten te komen, richtte hij zich in een schrijven tot de burgemeester van Hardinxveld-Giessendam, die zijn verzoek doorgaf aan onze Historische Vereniging. En zo werd ik hierbij betrokken om inlichtingen te verzamelen. Na veel speurwerk kwam ik uiteindelijk op het spoor van twee zusters van Pieter. Beiden heb ik telefonisch gesproken, waarvan ik de oudste zuster bezocht en het relaas van haar en haar man op papier heb gezet. Deze gegevens met foto's en documenten heb ik aan Elmar Wiedeking doen toekomen om deze in zijn boek te verwerken. Ondertussen kreeg ik informatie van hem betreffende zijn contact met voormalig dwangarbeider Johan Sliker (overleden 16-12-2012) uit Sliedrecht. Daardoor lukte het mij Dirk van Wingerden op te sporen, die een gedetailleerd verslag van begin tot einde van zijn en hun tijd als dwangarbeiders kon geven. Daarnaast beschikte hij nog over diverse documenten uit die periode van zijn verblijf in Duitsland, Oostenrijk en Frankrijk.

Verder kwam uit zijn verhaal naar voren dat in Oostenrijk ook Aart Kleppe uit Hardinxveld en Bertus Schilthuis uit Dordrecht deel hadden uitgemaakt van hun groep. Aart Kleppe mocht wegens zijn gezondheidstoestand, hij had longproblemen, naar huis terugkeren en moest daartoe vervoer afwachten in een lager te Burgel, onder Wenen. Later is gebleken dat hij op de terugreis in het sanatorium "Sonnenblick" te Marburg an der Lahn is opgenomen en daar op 21 april 1945 is overleden. In de jaren vijftig werd hij herbegraven op de Nederlandse

Erebegraafplaats te Frankfurt-Oberrad, in blok B, rij 1, grafnr. 27

Bertus Schilthuis, die o.a. veel leed aan heimwee, werd eerder al door zijn kameraden naar het Landeskrankenhaus van Innsbruck gebracht, waar hij later volgens Van Wingerden is overleden.

Bij mijn onderzoek hiernaar in de overlijdensakten van Dordrecht bleek dat zijn juiste naam Gijsbertus Hendrikus Schilthuizen is en volgens de aangifte gedaan door zijn broer, op 1-3-1945 te Innsbruck overleden. Zijn naam komt, zover ik kon nagaan op geen enkele slachtofferlijst voor. Zo ook niet op die van de oorlogsgravenstichting en dus mogelijk zijn graf onbekend gebleven is. Daarop heeft Elmar Wiedeking contact gelegd met het "Schwarte Kreuz Tirol", voor informatie omtrent zijn persoon. Uit de door hen verstrekte informatie met documentatie bleek dat hij op 14-3-1945 in het Krankenhaus-Kaplanei te Innsbruck is overleden en op het Pradler-Friedhof aldaar werd begraven op 19-3-1945, veld 24/99.

Op mijn brief van 16-1-2013 over deze zaak, gericht aan de oorlogsgravenstichting en latere aanlevering van documenten hierover, mocht ik nog geen bericht van hun ontvangen.

Tussendoor vond ik de dochter van Bram van Herk, die mij weliswaar geen bijzonderheden over haar vaders dwangarbeiderschap kon vertellen maar wel ansichtkaarten van een hotel in Honoré les Baines in Frankrijk bezat, waar haar vader met nog ruim 400 mannen op repatriëring naar Holland moest wachten. Achter op deze kaarten had hij de namen van 14 kameraden geschreven, waarvan degenen die ik niet terug kon vinden onderaan dit schrijven worden vermeld.

Verder lijkt het mij vermeldenswaard dat Elmar Wiedeking bij zijn onderzoek nog een Nederlands slachtoffer tegen kwam, te weten, Johannes Christiaan Pieter van Gerdingen uit Rotterdam, geboren aldaar op 26-5-1924. Hij viel ten prooi aan marteling door leden van de Franse bezettingsmacht, ten onrechte verdacht, lid te zijn van de Hollandse SS. Hij overleed aan de gevolgen van die marteling in het voormalige KZ-Lager Goldbach te Überlingen op

3-10-1945. Na zijn exhumatie in 1955 werd hij herbegraven op de Nederlandse Erebegraafplaats te Frankfurt-Oberrad en vond zijn laatste rustplaats naast die van Pieter den Dunnen, in blok C, rij 2, grafnr. respectievelijk 14 en 13.

Dat dit slechts een beknopte inhoudsweergave is van de desbetreffende 21 bladzijden met tekst en afbeeldingen over de groep jonge mannen en de 8 bladzijden over Johannes van Gerdingen, moge duidelijk zijn. Daarom heb ik voorgesteld hieraan een publicatie te wijden, waarin ook de niet- gepubliceerde documenten kunnen worden opgenomen en aanvullende informatie verwerkt kan worden.

Om nog meer informatie te verkrijgen zou ik gaarne in contact willen treden met een ieder die over de arbeidsinzet in Duitsland het een en ander kan vertellen, hetzij uit eigen ervaring of uit overlevering. Hieronder staan een aantal namen, genoemd door Dirk van Wingerden, Johan Sliker en Bram van Herk, die tot op heden niet achterhaald konden worden en verzoek dan ook de lezer mij, indien mogelijk, te informeren over deze personen of hun nabestaanden. Dit betreft:

Henk Stasse uit Boven-Hardinxveld; Kees van der Meijden uit Sliedrecht (zou werkzaam zijn geweest op scheepswerf "De Merwede"); Gerrit Hoefnagel en Jan Bosman uit Alblasterdam; Albert Visser; Maarten Ruiters; Cornelis Ruiters; Rein Reinders en Aart Verwaart. De spelling van deze namen, zoals hier geschreven, kan

mogelijkerwijze afwijken, terwijl van de laatste personen geen woonplaats bekend is.

Wie geïnteresseerd is in dit boek kan dit uiteraard bestellen via de Historische Vereniging Hardinxveld-Giessendam. De prijs hiervan bedraagt € 22,90 exclusief verzendkosten. ISBN 978-3-00-040239-5

KWARTIERSTAAT VAN CORNELIS VAN WIJNGAARDEN

Gerrit Ambachtsheer

Cornelis van Wijngaarden komt uit een Giesdams 'Van Wijngaarden' geslacht. Zijn directe afstamming gaat waarschijnlijk terug tot in het plaatsje Wijngaarden in de Alblasserwaard: de waarschijnlijke vader van de oudste in Giessendam genoemde voorvader is Jacob Gijsen. Hij werd in 1656 aangeslagen voor het bezit van grond in Wijngaarden. Een hypothese omtrent de connectie tussen Wijngaarden en Giessendam is dat hij met zijn gezin in de winter van 1658-1659 als gevolg van een grote overstroming (waardoor onder andere het Kromme Gat is ontstaan in de Rivierdijk) is uitgeweken naar het veiligere Giessendam. Mogelijk is hij hier blijven wonen, waarna we onder andere zijn zoon Gijsbert Jacobszn van Wijngaarden vermeld zien met vrouw Annigje Hendriks, als zij op 13 november 1683 in de kerk op de Dam hun zoon Willem laten dopen. Deze Willem is de overgrootvader van Gerrit Arijszn van Wijngaarden, de oudste Van Wijngaarden in de kwartierstaat.

Het voorgeslacht van Cornelis kan met recht een schippersgeslacht worden genoemd. Van de directe voorouders tot en met de zevende generatie weten we zeker dat het schippers waren. Dat was Arie Gerritszn van Wijngaarden, geboren in 1750 in Giessendam. De herinnering van Cornelis gaat niet verder terug dan zijn opa, de eigenaar van de tjalk 'Zorg en Vlijt' (foto). De tjalk is gebouwd in 1898, vermoedelijk in opdracht van de vader van opa Dirk Ivo, Willem van Wijngaarden. Dirk Ivo van Wijngaarden woonde vóór zijn huwelijk met

Lijntje Adriana Brouwer (zie foto voor het echtpaar) op Buitendams C91, even voorbij de Lange Steeg. Hij vervoer onder andere rijshout en stro vanuit de Biesbosch naar de Giessendamse boeren. Hij voer niet op de Binnen-Giessen. Zoon Leendert heeft het schippersberoep voortgezet als zetschipper op de zandzuiger 'De Nederland'. Op de foto zien we dit schip in een haven van Werkendam liggen. Een aardige anekdote: de foto is gemaakt op de geboortedag van Cornelis! Met de opvolger van 'De Nederland', namelijk 'De Holland', is Leendert in februari 1953 naar Zeeland gegaan om hulp te bieden tijdens de nasleep van de Watersnoodramp.

Leendert voer eerst in dienst van een bedrijf. Vanaf 1972 voer hij voor zichzelf, samen met zijn zoons: een familiebedrijf. In 1977 kwam een nieuwe zandzuiger: 'Randstad I', op de foto varende op het Eemskanaal in Groningen. Typerend voor de familie is dat ze nooit alleen hebben willen vervoeren, maar ook zelf hun waar wilden verhandelen. Nadat het bedrijf door pa werd verkocht in 1990 heeft Cornelis, na een aantal jaren in loondienst te hebben gewerkt, een doorstart gemaakt door zijn eigen

handelsmaatschappij te beginnen. Een aantal jaar geleden heeft hij de wateren vaarwel gezegd en is hij met pensioen gegaan.

De kwartierstaat geeft niet alleen een beeld van het schippersgeslacht, maar van alle voorouders van Cornelis tot en met de zesde generatie. Mogelijk vindt u aansluiting met uw eigen voor­ geslacht. Eventuele opmerkingen en/of verbe­ teringen zijn zoals altijd meer dan welkom.

Generatie 1 (proband)

1 Cornelis van Wijngaarden, geboren op 15 augustus 1952 in Hardinxveld. Cornelis trouwde, 20 jaar oud, op 24 november 1972 in Vianen met **Johanna Maria van der Hoeff**, 20 jaar oud. Johanna is geboren op 31 januari 1952 in Hagestein, dochter van Johannes Arnoldus Aleid van der Hoeff en Adriana Helena Verhoef.

Generatie 2 (ouders)

2 Leendert van Wijngaarden, geboren op 3 november 1924 in Giessendam. Leendert is overleden op 25 mei 2000 in Hardinxveld-Giessendam, 75 jaar oud.

Hij trouwde, 23 jaar oud, op 30 april 1948 in Hardinxveld met de 23-jarige

3 Ariena Bakker, geboren op 5 februari 1925 in Hardinxveld. Ariena is overleden op 18 juli 2011 in Hardinxveld-Giessendam, 86 jaar oud.

Generatie 3 (grootouders)

4 Dirk Ivo van Wijngaarden, geboren op 10 december 1885 in Hardinxveld. Dirk is overleden op 7 mei 1966 in Gorinchem, 80 jaar oud.

Hij trouwde, 25 jaar oud, op 27 mei 1911 in Giessendam met de 25-jarige

5 Lijntje Adriana Brouwer, geboren op 12 janu-

ari 1886 in Giessendam. Lijntje is overleden op 21 mei 1965 in Hardinxveld-Giessendam, 79 jaar oud.

6 Cornelis Bakker, geboren op 11 januari 1897 in Hardinxveld. Cornelis is overleden op 20 november 1983 in Hardinxveld-Giessendam, 86 jaar oud.

Hij trouwde, 24 jaar oud, op 25 juni 1921 in Giessendam met de 24-jarige

7 Bartje Trapman, geboren op 15 oktober 1896 in Giessendam. Bartje is overleden op 1 november 1972 in Hardinxveld-Giessendam, 76 jaar oud.

Generatie 4 (overgrootouders)

8 Willem van Wijngaarden, geboren op 4 februari 1846 in Giessendam. Willem is overleden op 18 november 1925 in Giessendam, 79 jaar oud.

Hij trouwde, 28 jaar oud, op 14 januari 1875 in Giessendam met de 20-jarige

9 Adriana Kamsteeg, geboren op 29 juni 1854 in Hardinxveld. Adriana is overleden op 1 mei 1893 in Giessendam, 38 jaar oud.

10 Dirk Brouwer, geboren op 16 november 1862 in Hardinxveld. Dirk is overleden op 5 januari 1949 in Giessendam, 86 jaar oud.

Hij trouwde, 20 jaar oud, op 5 mei 1883 in Giessendam met de 21-jarige

11 Janna Lock, geboren op 29 juni 1861 in Giessendam. Janna is overleden op 29 september 1927 in Giessendam, 66 jaar oud.

12 Arie Bakker, geboren op 21 september 1870 in Hardinxveld. Arie is overleden op 7 december 1957 in Hardinxveld-Giessendam, 87 jaar oud.

Hij trouwde, 23 jaar oud, op 30 september 1893 in Hardinxveld met de 23-jarige

13 Lijntje van Veen, geboren op 24 februari 1870 in Giessendam. Lijntje is overleden op 30 april 1952 in Hardinxveld, 82 jaar oud.

14 Jan Trapman, geboren op 8 april 1865 in Giessendam. Jan is overleden op 11 oktober 1933 in Giessendam, 68 jaar oud.

Hij trouwde, 30 jaar oud, op 18 januari 1896 in Giessendam met de 24-jarige

15 Pietertje Muijlwijk, geboren op 25 februari 1871 in Hardinxveld. Pietertje is overleden op 14 november 1939 in Bergen op Zoom, 68 jaar oud.

Generatie 5 (betovergrootouders)

16 Arij Gerritszn van Wijngaarden, geboren op 18 augustus 1807 in Sliedrecht. Arij is overleden op 24 december 1881 in Giessendam, 74 jaar oud.

Hij trouwde, 23 jaar oud, op 5 maart 1831 in Giessendam met de 18-jarige

17 Jannigje Nederveen, geboren op 25 juni 1812 in Giessendam. Jannigje is overleden op 1 februari 1890 in Sliedrecht, 77 jaar oud.

18 Pieter Kamsteeg, geboren op 13 mei 1822 in Hardinxveld. Pieter is overleden op 9 juli 1909 in IJsselmonde, 87 jaar oud.

Hij trouwde, 25 jaar oud, op 22 januari 1848 in De Werken en Sleeuwijk met de 28-jarige

19 Cornelia Havermans, geboren op 14 augustus 1819 in Sleeuwijk. Cornelia is overleden op 17 november 1871 in Hardinxveld, 52 jaar oud.

20 Adriaan Brouwer, geboren op 2 november 1834 in Hardinxveld. Adriaan is overleden op 26 augustus 1913 in Hardinxveld, 78 jaar oud.

Hij trouwde, 27 jaar oud, op 9 augustus 1862 in Hardinxveld met de 30-jarige

21 Adriana Grondel, geboren op 13 december 1831 in Hardinxveld. Adriana is overleden op 7 januari 1899 in Hardinxveld, 67 jaar oud.

22 Adriaan Lock, geboren op 3 januari 1820 in Giessendam. Adriaan is overleden op 23 januari 1867 in Giessendam, 47 jaar oud.

Hij trouwde, 33 jaar oud, op 26 mei 1853 in Giessendam met de 24-jarige

23 Grietje Versteeg, geboren op 2 november 1828 in Giessendam. Grietje is overleden op 15 februari 1904 in Giessendam, 75 jaar oud.

24 Jan Bakker, geboren op 24 augustus 1834 in Hardinxveld. Jan is overleden op 14 mei 1930 in Hardinxveld, 95 jaar oud.

Hij trouwde, 22 jaar oud, op 4 oktober 1856 in Hardinxveld met de 22-jarige

25 Teuntje Brouwer, geboren op 17 mei 1834 in Hardinxveld. Teuntje is overleden op 26 maart 1901 in Hardinxveld, 66 jaar oud.

26 Tijmen van Veen, geboren op 2 september 1844 in Meerkerk. Tijmen is overleden op 17 februari 1892 in Hardinxveld, 47 jaar oud.

Hij trouwde, 23 jaar oud, op 5 oktober 1867 in Hoornaar met de 24-jarige

27 Adriana Broeren, geboren op 31 maart 1843 in Hoornaar. Adriana is overleden op 23 april 1920 in Hardinxveld, 77 jaar oud.

28 Jan Trapman, geboren op 16 september 1825 in Molenaarsgraaf. Jan is overleden op 1 november 1880 in Giessendam, 55 jaar oud.

Hij trouwde, 24 jaar oud, op 9 maart 1850 in Wijngaarden met de 19-jarige

29 Aaltje van den Heuvel, geboren op 4 januari 1831 in Brandwijk. Aaltje is overleden op 18 mei 1900 in Giessendam, 69 jaar oud.

30 Barend Muijlwijk, geboren op 14 april 1816 in Sliedrecht. Barend is overleden op 13 december 1874 in Hardinxveld, 58 jaar oud.

Hij trouwde, 43 jaar oud, op 16 december 1859 in Hardinxveld met de 25-jarige

31 Bartje den Breejen, geboren op 11 oktober 1834 in Hardinxveld. Bartje is overleden op 7 februari 1888 in Hardinxveld, 53 jaar oud.

Generatie 6 (oudouders)

32 Gerrit Arijszn van Wijngaarden. Hij is gedoopt op 18 september 1785 in Neder-Hardinxveld. Gerrit is overleden op 8 april 1858 in Papendrecht, 72 jaar oud.

Hij trouwde, 21 jaar oud, op 26 februari 1807 in Sliedrecht met de 22-jarige

33 Waintje Ariesdr 't Jong, geboren op 20 juli 1784 in Sliedrecht. Waintje is overleden op 5 augustus 1818 in Giessendam, 34 jaar oud.

34 Leendert Janszn Nederveen. Hij is gedoopt op 15 oktober 1775 in Neder-Hardinxveld. Leendert is overleden op 11 april 1819 in Giessendam, 43 jaar oud.

Hij trouwde, 24 jaar oud, op 3 november 1799 in Giessendam met de 24-jarige

35 Lena Pietersdr de Jong. Zij is gedoopt op 1 januari 1775 in Neder-Hardinxveld. Lena is overleden op 3 november 1847 in Giessendam, 72 jaar oud.

36 Willem Arieszn Kamsteeg, geboren op 8 december 1797 in Boven-Hardinxveld. Willem is overleden op 8 januari 1869 in Giessendam, 71 jaar oud.

Hij trouwde, 22 jaar oud, op 20 augustus 1820 in Hardinxveld met de 21-jarige

37 Maria Pietersdr Reemans, geboren op 22 december 1798 in Boven-Hardinxveld. Maria is overleden op 23 februari 1836 in Hardinxveld, 37 jaar oud.

38 Gerrit Jacobuszn Havermans, geboren op 20 maart 1791 in De Werken en Sleeuwijk. Gerrit is overleden op 1 november 1832 in De Werken en Sleeuwijk, 41 jaar oud. Hij trouwde, 27 jaar oud, op 12 november 1818 in De Werken en Sleeuwijk met de 20-jarige

39 Adriana Dirksdr Versteeg, geboren op 2 augustus 1798 in Andel. Adriana is overleden op 2 oktober 1874 in Hardinxveld, 76 jaar oud.

40 Dirk Dirkszn Brouwer, geboren op 25 december 1803 in Neder-Hardinxveld. Dirk is overleden op 18 september 1853 in Hardinxveld, 49 jaar oud.

Hij trouwde, 23 jaar oud, op 21 april 1827 in Hardinxveld met de 20-jarige

41 Jannigje Pietersdr van 't Verlaat, geboren op 28 november 1806 in Neder-Hardinxveld. Jannigje is overleden op 3 maart 1881 in Hardinxveld, 74 jaar oud.

42 Huijbert Maartenszn Grondel. Hij is gedoopt op 4 maart 1792 in Boven-Hardinxveld. Huijbert is overleden op 5 augustus 1882 in Hardinxveld, 90 jaar oud.

Hij trouwde, 32 jaar oud, op 9 oktober 1824 in Hardinxveld met de 25-jarige

43 Hendrika Arikesdr van Eck, geboren op 31 augustus 1799 in Gameren. Hendrika is overleden op 20 december 1883 in Hardinxveld, 84 jaar oud.

44 Adriaan Adriaanszn Lock, geboren op 14 juni 1793 in Sliedrecht. Adriaan is overleden op 29 april 1864 in Giessen-Oudekerk, 70 jaar oud.

Hij trouwde, 23 jaar oud, op 30 maart 1817 in Giessendam met de 26-jarige

45 Lijntje Leendertsdr Vroege, geboren op 19 december 1790 in Giessen-Oudekerk. Lijntje is overleden op 31 maart 1873 in Giessendam, 82 jaar oud.

46 Jan Pieterszn Versteeg, geboren op 8 mei 1799 in Giessendam. Jan is overleden op 5 december 1859 in Giessen-Oudekerk, 60 jaar oud.

Hij trouwde, 18 jaar oud, op 5 april 1818 in Giessendam met de 29-jarige

47 Adriana Adriaansdr Lock. Zij is gedoopt op 8 maart 1789 in Neder-Hardinxveld. Adriana is overleden op 28 november 1855 in Giessendam, 66 jaar oud.

48 Cornelis Pieterszn Bakker, geboren op 8 mei 1807 in Neder-Hardinxveld. Cornelis is overleden op 20 februari 1882 in Hardinxveld, 74 jaar oud.

Hij trouwde, 20 jaar oud, op 22 maart 1828 in Giessendam met de 21-jarige

49 Maria Jansdr Woudenberg, geboren op 26 december 1806 in Giessendam. Maria is overleden op 4 augustus 1866 in Winkel, 59 jaar oud.

50 Arie Dirkszn Brouwer, geboren op 30 mei 1807 in Neder-Hardinxveld. Arie is overleden op 13 juli 1887 in Hardinxveld, 80 jaar oud.

Hij trouwde, 24 jaar oud, op 18 augustus 1831 in Hardinxveld met de 24-jarige

51 Ariaantje Johannesdr van der Grijp, geboren op 6 april 1807 in Neder-Hardinxveld. Ariaantje is overleden op 20 juni 1880 in Hardinxveld, 73 jaar oud.

52 Cornelis Dirkszn van Veen, geboren op 21 november 1792 in Meerkerk. Cornelis is overleden

op 7 november 1867 in Meerkerk, 74 jaar oud.

Hij trouwde, 28 jaar oud, op 22 september 1821 in Willige-Langerak met de 17-jarige

53 Catharina Andriesdr Wink, geboren op 1 september 1804 in Meerkerk. Catharina is overleden op 5 juni 1878 in Meerkerk, 73 jaar oud.

54 Pieter Corneliszn Broeren, geboren op 13 augustus 1803 in Noordeloos. Pieter is overleden op 11 september 1890 in Giessen-Nieuwkerk, 87 jaar oud.

Hij trouwde, 27 jaar oud, op 5 december 1830 in Hoornaar met de 17-jarige

55 Lijntje Jansdr Vogel, geboren op 2 juli 1813 in Hoogblokland. Lijntje is overleden op 29 mei 1864 in Hoornaar, 50 jaar oud.

56 Gerrit Hendrikszn Trapman, geboren op 24 augustus 1797 in Groot-Ammers. Gerrit is overleden op 4 december 1874 in Papendrecht, 77 jaar oud.

Hij trouwde, 21 jaar oud, op 20 augustus 1819 in Brandwijk met de 19-jarige

57 Jaapje Pietersdr Sprong, geboren op 17 september 1799 in Ottoland. Jaapje is overleden op 4 december 1837 in Brandwijk, 38 jaar oud.

58 Willem Aartszn van den Heuvel, geboren op 29 november 1806 in Molenaarsgraaf. Willem is overleden op 28 juli 1868 in Wijngaarden, 61 jaar oud.

Hij trouwde, 23 jaar oud, op 23 januari 1830 in Molenaarsgraaf met de 33-jarige

59 Aantje Jansdr de Kreij, geboren op 10 juni 1796 in Molenaarsgraaf. Aantje is overleden op 14 oktober 1834 in Wijngaarden, 38 jaar oud.

60 Willem Barendszn Muijlwijk, geboren op 13 april 1778 in Ottoland. Willem is overleden op 24 maart 1840 in Oud-Alblas, 61 jaar oud.

Hij trouwde, 35 jaar oud, op 28 april 1813 in Giessendam met de 21-jarige

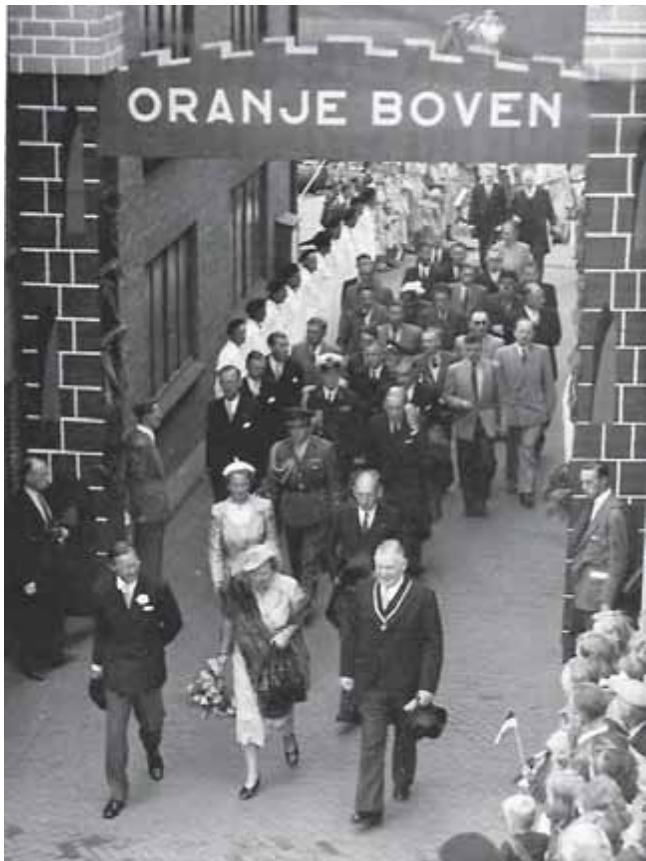
61 Annigje Ariesdr Eijkelenboom, geboren op 15 juni 1791 in Giessendam. Zij is gedoopt op 19 juni 1791 in Neder-Hardinxveld. Annigje is overleden op 15 augustus 1828 in Sliedrecht, 37 jaar oud.

62 Pieter Gerritszn den Breejen, geboren op 3 maart 1798 in Neder-Hardinxveld. Pieter is overleden op 25 juni 1875 in Hardinxveld, 77 jaar oud.

Hij trouwde, 36 jaar oud, op 9 mei 1834 in Hardinxveld met de 23-jarige

63 Maria Huijbertsdr Brandt, geboren op 28 januari 1811 in Neder-Hardinxveld. Maria is overleden op 21 december 1881 in Hardinxveld, 70 jaar oud.

EEN NIEUWE KONING 'ORANJE BOVEN'

Nederland is het land van het Oranje-Bovengevoel. Dit oergevoel ontstaat bij een abdicatie of troonswisseling, bij een wedstrijd van de nationale voetbalploeg, bij de Olympische spelen en andere sportkampioenschappen maar ook als er zich een ramp heeft voltrokken.

Dit sentiment hangt samen met de combinatie van het Koninklijk Huis en het Nederlandse volk en hoe deze twee in de loop der jaren samen zijn opgetrokken. Wie daarbij stilstaat, ziet dat de historische band vrij uniek gegroeid is in vergelijking met andere koninkrijken.

Het opvallende aan Nederland is dat het in zijn bloeitijd, de gouden eeuw, nog geen koninkrijk was, maar een republiek van een aantal onafhankelijke gewesten.

Republiek

Lang voordat er Oranjes waren, in de elfde eeuw, begon een raar volkje een drassig gebied in het noordwesten van Europa te ontginnen. Al gauw echter bleek dat de akkerbouw niet voldoende opleverde. Het vele water was zowel de grootste vriend als de grootste vijand. Men

was op elkaar aangewezen en er werden sloten gegraven, dijken aangelegd, meren droog gepompt en er werden schepen gebouwd.

Maar zonder teamgeest lukt zo iets niet. Om die reden is ons volk al in een vroeg stadium democratisch aangelegd: zonder dat men elkaar helpt en controleert heeft het water van de zee of de grote rivieren vrij spel. Daarom is de inrichting van de waterschappen in de dertiende eeuw in wezen de nationale geschiedenis op miniformaat.

Waterschappen

Wie de geschiedenis van de Oranje-Nassaus wil volgen, moet zich verdiepen in de geschiedenis van de waterschappen. Begin zestiende eeuw is er geen land in Europa waar zoveel mensen in steden wonen als in Nederland. Die steden waren een verlengstuk van het watermanagement waar het ging om vervoer en militaire bescherming.

Om de Oranjes in de tijd te kunnen plaatsen, moeten ze eerst in de context worden geplaatst. Buitenlandse geleerden waren diep onder de indruk van de toenmalige Nederlandse samenleving die een "open society" was, een land waar handelaren haalden en brachten, waar mensen kwamen en gingen. Die openheid werd niet gehinderd door bergen en gevaarlijke passen, integendeel – het land was vlak, werd doorsneden met watergangen en kon snel worden doorkruist.

Gouden eeuw

De Oranjes kwamen pas goed in beeld in de gouden eeuw, toen de open society een hoogtepunt bereikte. Omringende landen zoals Frankrijk en Engeland werden bestuurd als een koninkrijk of zoals in Duitsland als een verzameling vorstendommen, maar Nederland was een republiek. Een republiek in oorlog, waar vluchtelingen zoals Spaanse Brabanders, ondernemende Joden en filosofen welkom waren en waar rooms-katholieken en protestanten de voedingsbodem voor de verlichting creëerden.

In de omringende landen zat de adel stevig in het zadel. Die oefende er, samen met de vorsten, de absolute macht uit.

Maar in de Nederlanden waren zelfs de hoogste prins van Oranje-Nassau niet meer dan gewestelijk stadhouder en werden ze legercommandant, maar altijd in dienst van de politieke top van kooplui en andere regenten. De Staten-Generaal waren de baas en daarmee de gewesten, of eigenlijk het gewest Holland, want dat betaalde de meeste staatsuitgaven.

En binnen Holland had Amsterdam het voor het zeggen.

De Oranjes, die wel in een raadgevend lichaam zoals de Raad van State zaten (en nog zitten), hadden zich te schikken naar wat de burgerij wilde. Dat is terug te zien in de bescheiden paleizen in Den Haag, Apeldoorn en Soestdijk, die het formaat hebben van de paardenstallen van Schönbrunn, the Royal Palace en Versailles. Ja, wat macht en pracht (thema Openmonumentendag 2013) betreft hadden de Amsterdamse kooplui de Oranjes in hun zak.

Schilderkunst

De schilderkunst van die tijd, die heel volks is met onderwerpen zoals schepen, staalmeesters en schutterijen- weerspiegelt dat. In de omrin-

gende landen werden honderd keer dezelfde Karel V, Lodewijk XIV enz. geschilderd, maar werden hier het melkmeisje en huishoudelijke taferelen afgebeeld.

Het historisch te verdedigen dat het Oranje-Bovengevoel nauw samenhangt met een doe-maar-gewoongevoel. Natuurlijk zijn er Oranjes geweest die dachten dat ze absolute vorsten waren. Zo bestond prins Willem II het in 1650 om Amsterdam aan te vallen. En koning-koopman Willem I staat als een soort Napoleon op een schilderij. Maar de meesten hebben zich al vanaf de zestiende eeuw leren te schikken in hun rol van dienend vorst. Willem I in het revolutiejaar 1572 en Willem III in het rampjaar 1672 en Wilhelmina in het oorlogsjaar 1940.

Staatsbezoeken

De economische winst die staatsbezoeken opleveren is van onschatbare waarde. Er zijn landen waar de deuren pas opengaan als de koning(in) komt. Dat koning Willem-Alexander zich juist op watermanagement heeft toegelegd is precies waar het in Nederland om gaat. Niet alleen door de grote dingen, maar juist in triviale zaken als vakanties, ziektes, scheidingen en sterfgevallen maakt hen gewoon. Ze staan wel boven het volk, maar niet in alles.

Leve de koning!

Met dank aan dr. Ronald de Graaf uit: 'Vergeten Koninkrijken. De verborgen geschiedenis van Europa', door Norman Davies

HET GESLACHT (VAN) MUIJ(L)WIJ(C)K

Enkele wetenswaardigheden (4)

Arie Verhoef

Deze keer iets over de Amersfoortse tak van dit geslacht. We beginnen hiervoor bij Adam Willemsz van Muijlwijck. Hij werd omstreeks 1527 geboren als zoon van Willem Matthijsz van Muijlwijck en Adriana Besemer (van Alblas). Hij trouwde met Eelken Wouter Boudries die op 2 oktober 1590 overleed te 's-Gravenhage. De inscripties van Büchel vermelden daarover *"Hier leyt begraven Esgen Wouter Boudries dochter, Adam van Muijlwijck Willemssoons huysfrou, starf den tweden octobris anno XVcXc"*.

Adam overleed op 20 december 1603 in Utrecht. Hij werd begraven in het Brigittenklooster aldaar.

Het Utrechts archief zegt over het Brigittenklooster. *"Het gasthuis van Onze Lieve Vrouw in de wijngaard, in Oudelle, is opgericht in 1378. Op deze plaats staat nu nog een klooster voor vrouwen die leven volgens de regels van de heilige Brigitta. De kerk zelf is in het koorgedeelte beschadigd in het jaar 1583, toen die plaats aan de schutterij werd afgestaan, hoewel de kerk niet lang daarna teruggegeven is aan de zusters. Grafstenen zijn er nog maar weinig over en de ramen zijn voor het merendeel vernield. In het jaar 1484 werd de orde in Utrecht gesticht door vrome vrouwen die de vrije begijnen worden genoemd. Aan de zuidkant van het koor staat op een blauwe steen "Hier leyt begraven Adam van Muijlwijck Willems ende sterft Anno XVIc ende III, opten XX dach van December"*.

In het Regionaal van Gorinchem vinden we dat Adam vanaf 1557 *"Lage Heemraet"* van de banne Gorcum was. In 1569 was hij Schepen in Gorinchem.

Opschrift uit Monumenta van Büchel.

Van Adam en Eelken zijn twee kinderen bekend t.w. Willem en Frans. Van Frans is alleen bekend dat hij woonde in Amersfoort omdat hij in het archief van Gorinchem in 1654 voor komt op een lijst van personen *"buiten de provincie Holland, (o.a.) Frans Adams van Muijlwijck, wonende Amersfoort heeft 3mrg. 2 hont achter Arkel"*.

Willem trouwde met Margareta van Canyo (Kamp) en verhuisde kennelijk op latere leeftijd van Gorinchem naar Amersfoort. In het archief van Gorinchem is vermeld dat hij op 29 januari 1624 zijn huisvrouw machtigde om zijn goederen te verkopen.

Hun zoon Frans Willemsz van Muijlwijck trouwde voor de schepenen van Amersfoort op 10 januari 1622 met Simonida van Grooteloo. Hij overleed vóór maart 1677. Op 20 maart 1677 verkocht namelijk Anthoni van der Houve, als gemachtigde van Simonida van Grooteloo, dan weduwe, de hof van Frans gelegen buiten de Bloemendalsepoort aan Steven Geurtsz van Brinckesteijn en diens vrouw Grietje Reijers. Frans had kennelijk veel van doen met de polder en het waterschap Blokland (langs de Eem) omdat Simonida wordt vermeld op een lijst van geërfden tussen Jan Dommessluis en Ryck Visscherssluis aldaar. Op 23 oktober 1690 woonde zij nog in de Langestraat te Amersfoort naast Marijtje van der Hoeve, die op die dag het daar gelegen huis, hof en hofstede kocht. Er zijn 4 kinderen bekend van dit echtpaar t.w. Adam, Wolbertus, Anna Maria en Willem.

Wolbertus trouwde met Geertruijt de Beer en ging wonen in Soest. Van 1663 tot 1668 was hij Hoogheemraad van de Bunschoter Veen- en Veldendijk en in plm. 1690 Ouderman van het St. Anna gilde te Soest. Hij voerde de titel Jonkheer.

Willem werd geboren omstreeks 1637 en overleed op 16 september 1695. Hij was (als opvolger van Wolbertus?) Hoogheemraad van de Bunschoter Veen- en Veldendijk van 1668 tot 1678.

Hij trouwde op 1 oktober 1675 met Angela Maria van Otelaer, van 1688 tot 1691 regentes van het St. Elisabeth's Gasthuis te Amersfoort. Angela overleed op 2 april 1699. Er moeten welhaast (levendige) contacten zijn geweest

met de Muijlschijntak in Delft waarover wij eerder schreven. Willem werd "Jonker Willem Franchois van der Merwede van Muijlschijntak" genoemd. Ook de verre familie in Delft voerde de naam van der Merwede omstreeks die tijd in.

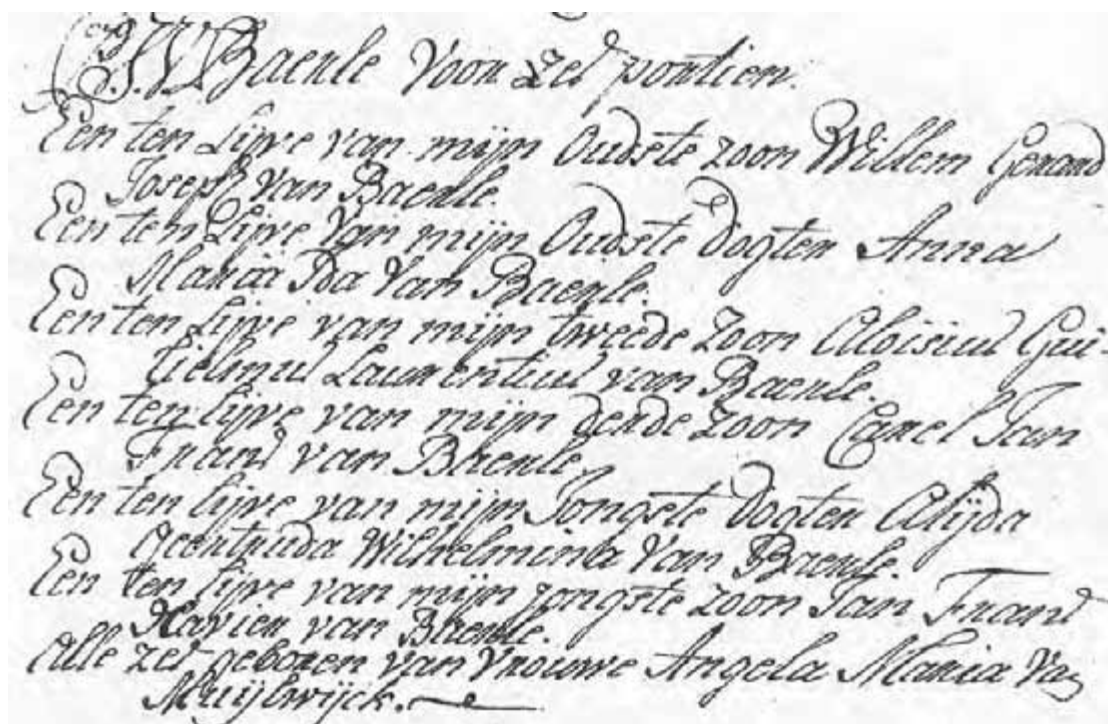
Willem en Angela kregen maar liefst 12 kinderen van wie de bekendste waren Johannes, geboren 30 juli 1679, Simonida Petronella Maria, geboren in 1681, Aloysius, geboren op 1-6-1688, Willem Frans, geboren op 1-6-1688 en Angela Maria, geboren op 23 juli 1691.

Aloysius bekleedde van 1726 tot 1742 tal van functies. Zo was hij geëmployeerd tot het maken en onderhouden van de Bunschoter Neer- en Nieuwe weg, Heemraad van polder en waterschap Overzeldert, van polder Het Nieuwe Land, polder de Duist, geëmployeerd uit de geërfden van 't Hogheland en regent van het Sint Elisabeth Gasthuis te Amersfoort. Hij overleed op 17 mei 1742 in Amersfoort, 53 jaar oud. In Rechterlijke en Notariële stukken wordt hij stevast als Jonkheer opgevoerd. Op 16 november 1723 trad hij in Amersfoort in het huwelijk met Aleijda van Lilaer, die enige jaren jonger is. Zij is een dochter van Gijsbertus van Lilaer en Anna Jansdr. Gort. Na het overlijden van Aloysius hield zij zich bezig met de koop en verkoop van onroerend goed, bene-

vens het verhuren van huizen en grond. Vele aktes zijn daarover te vinden in het archief van Amersfoort. Van 1731 tot 1734 was zij regentesse van van het Sint Elisabeth Gasthuis te Amersfoort. Zij overleed op 8 mei 1763 in Amersfoort.

Van Aloysius en Aleijda zijn 4 kinderen bekend te weten Angela Maria, geboren op 1 oktober 1725, Gisbertus Michael, geboren 28 september 1726 en jong overleden, Anna Maria Gerarda, geboren op 26 augustus 1730 en Wilhelmus Franciscus, gedoopt op 5 maart 1732.

Angela Maria trouwde op 15 juli 1750 met Philippus Johannes van Baerle, een telg uit het bekende Vlaams-Zuid-Nederlandse geslacht van Baerle uit de omstreken van Antwerpen, Turnhout en Den Bosch. Philippus Johannes was advocaat aan het Hof van Utrecht en Hoogheemraad van het land Hagestein. Tevens was hij eigenaar van het landgoed "Groot Land-aas". Hij stelde in 1768 een soort onderlinge waarborgverzekering op, in de akte aangeduid als Overeenkomst van overleving, met een dertigtal aanzienlijke families in Amersfoort. Hij nam daarin zelf deel voor zes porties zoals hieronder vermeld in zijn sierlijke handschrift. Daarbij zijn zijn zes toen in leven zijnde kinderen als begunstigden genoemd.

Van Baerle Voor zes portien.
Een ten Lijve van mijn Oudste zoon Willem Gerard
Joseph van Baerle.
Een ten Lijve van mijn Oudste dochter Anna
Maria Doa van Baerle.
Een ten Lijve van mijn tweede zoon Aloysius Gui-
lielmus Lauwaertius van Baerle.
Een ten Lijve van mijn derde zoon Gaele van
Baerle.
Een ten Lijve van mijn Jongste dochter Aleijda
Geentunda Wilhelmina van Baerle.
Een ten Lijve van mijn jongste zoon Jan Franciscus
van Baerle.
Alle zes geboren van Vrouwe Angela Maria van
Muijlschijntak.

Het echtpaar kreeg in totaal 8 kinderen waarvan er twee, Aleijdis Maria en Aloysius Guilelmus, op zeer jonge leeftijd overleden. De overige zes zijn hierboven in het handschrift genoemd.

Melding moet hier gemaakt worden, hoewel niet meer rechtstreeks aan de familie Muijlwijck gerelateerd, van jongste dochter Aleyda Geertruida, zij werd geboren op 3 september 1763 in Utrecht en overleed in Kassel (Duitsland) op 13 juli 1816. Zij trouwde op 14 september 1782 in Utrecht met Petrus Hendricus Coninx, geboren op 18 augustus 1746 en overleden op 10 april 1813. Deze Petrus was Referendaris bij de regering van het Pruisisch Overkwartier van Gelder. Vanaf 1769 had hij zitting in de Raad van de souverainen hove van Gelder en vanaf 1788 was hij kanselier bij dit Hof. In het najaar van 1779 kreeg hij de opdracht tot het reorganiseren van het katholieke onderwijs in het Hertogdom Gelder. Op 1 februari 1787 werd hij in de adelstand verheven door Friedrich Wilhelm II.

Friedrich Wilhelm II (Wikipedia)

Hij was stadhouder van diens lenen en bezat de heerlijkheid Broekhuizen vorst bij Venlo. Om bij de auteur onbekende redenen week hij

in 1794 uit naar Westfalen. Hij trad in 1807 in dienst van koning Jerome Bonaparte en vestigde zich op 5 juli 1808 in Kassel.

Na zijn uitwijken in 1794 werd hij in 1802 President van het Oberlandesgericht in Paderborn. Vanaf 1803 President van de regering aldaar benevens President van de voogdijkamer. Kort voor zijn overlijden in 1813 werd hij door de Koning verheven in de Freiherrenstand van het Koninkrijk Westfalen.

Zover de bijzonderheden over de "Amersfoortse" tak van het geslacht (van) Mui(j)lwij(c)k. Met deze laatste generatie stierf deze tak langs de mannelijke zijde uit. Hierna nog het parenteel van Adam van Muijlwijck met de gevonden nakomelingen. Voor aanvullingen en correcties houd ik mij aanbevolen.

Parenteel van Adam Willemsz van Muijlwijck

I. **Adam Willemsz van Muijlwijck**, geb. omstr. 1527, Schepen in Gorinchem in 1569, Lage Heemraet van de banne Gorcum 1557-, † Utrecht 20 dec. 1603, begr. Brigittenklooster, Oudelle,¹ zn. van Willem Matthijsz en Adriana Besemer (van Alblas), tr.² **Eelken Wouter Boudries**, † 's-Gravenhage 2 okt. 1590, dr. van Hendrik Wouter.

Uit dit huwelijk:

1. **Willem Adamsz**, volgt II.
2. **Frans Adamsz van Muijlwijck**, † Amersfoort na 1654.

II. **Willem Adamsz van Muijlwijck**, tr.² **Margareta van Canyo (Kamp)**.

Uit dit huwelijk:

III. **Frans Willemsz van Muijlwijck**, † vóór 20 maart 1677, tr. Amersfoort 10 jan. 1622³ **Simonida van Grooteloo**, † na 23 okt. 1690, dr. van Willem Willemsz.

Uit dit huwelijk:

1. **Adam Fransz van Muijlwijck**.
2. **Wolbertus Fransz van Muijlwijck**, Jonkheer, Hoogheemraad van de Bunschoter Veen- en Veldendijk 1663-1668,⁴ Ouderman van St. Anna gilde te Soest 1690-, tr. **Geertruijt de Beer**.
3. **Anna Maria van Muijlwijck**.
4. **Willem Frans**, volgt IV.

IV. **Willem Frans van Muijlwijk**, geb. omstr. 1637, Hoogheemraad van de Bunschoter Veen- en Veldendijk 1668-1678,⁵ † 16 sept. 1695, tr. 1 okt. 1675² **Angela Maria van Otelaer**, Regentes St. Elisabeth's Gasthuis Amersfoort 1688-1691, † 2 april 1699.

Uit dit huwelijk:

1. **Joseph Franziskus van Muijlwijk**, geb. 1676, † vóór 12 april 1716.⁶
2. **Johannes van Muijlwijk**, geb. 30 juli 1679.
3. **Maria van Muijlwijk**, geb. 12 juni 1680, † vóór 12 april 1716.⁷
4. **Simonida Petronella Maria**, volgt Va.
5. **Gerrit van Muijlwijk**, geb. 13 maart 1683.
6. **Frans van Muijlwijk**, geb. vóór 24 juli 1684.
7. **Gudula van Muijlwijk**, geb. 21 sept. 1684.
8. **Gerardus Ignatius van Muijlwijk**, geb. 1686.
9. **Aloysius**, volgt Vb.
10. **Willem Frans (Gulielmus) van Muijlwijk**, geb. 1 juni 1688, Dijkgraaf hoogheemraadschap van de Bunschoter Veen- en Veldendijk (1767).
11. **Michael van Muijlwijk**, geb. 1689.
12. **Angela Maria van Muijlwijk**, geb. 23 juli 1691, † Utrecht 12 sept. 1777.

Va. **Simonida Petronella Maria van Muijlwijk**, geb. 1681, † vóór 24 juli 1709, tr.⁸ **Hendrik Arend van Zevender**, † Amersfoort 21 mei 1739.

Uit dit huwelijk:

1. **Geertruid van Zevender**, geb. vóór 1705.
2. **Johanna van Zevender**, geb. vóór 1705, † vóór 25 febr. 1730.
3. **Petronella van Zevender**, geb. vóór 1705.
4. **Theodora van Zevender**, geb. vóór 1705.
5. **Wolbert Frans van Zevender**, geb. vóór 1705, † Amersfoort 12 aug. 1739.

Vb. **Aloysius van Muijlwijk**, geb. Amersfoort 1 juni 1688, Gecommitteerde tot het maken en onderhouden van de Bunschoter Neer- en Nieu-

we weg (1734 en 1737),⁹ Heemraad polder en waterschap Overzeldert 1726-1727,⁵ Heemraad polder Het Nieuwe land (bij Amersfoort) 1731-1732,⁵ Regent Sint Elisabeth Gasthuis Amersfoort 1731-1734, Heemraad polder de Duist (bij Amersfoort) 1733-1734,¹⁰ Heemraad polder de Duist (bij Amersfoort) 1736-1737,¹¹ Heemraad polder Het Nieuwe land (bij Amersfoort) 1739-1740,⁵ Heemraad polder de Duist (bij Amersfoort) 1740-1741,¹⁰ Gecommitteerde uit de geërfden van 't Hogheland (bij Amersfoort) 1742-1749,⁵ † Amersfoort 17 mei 1742, tr. Amersfoort 16 nov. 1723² **Aleijda van Lilaer**, geb. na 1688, Regentesse Sint Elisabeth Gasthuis te Amersfoort 1731-1734, † Amersfoort 8 mei 1763, dr. van Gijsbertus en Anna Jansdr Gort.

Uit dit huwelijk:

1. **Angela Maria**, volgt Vla.
2. **Gisbertus Michael van Muijlwijk**, geb. Amersfoort 28 sept. 1726.
3. **Anna Maria Gerarda**, volgt Vlb.
4. **Wilhelmus Franciscus van Muijlwijk**, ged. Amersfoort 5 maart 1732, † 22 dec. 1800.

Vla. **Angela Maria van Muijlwijk**, geb. Amersfoort 1 okt. 1725, † 12 sept. 1777, tr. Amersfoort 15 juli 1750² **Philippus Johannes van Baerle**, geb. Utrecht 9 jan. 1716, Advocaat aan het Hof van Utrecht, Hoogheemraad land Hagestein, † Utrecht 13 maart 1783, zn. van Wilhelm Reinier en Anna Maria van Honsem.

Uit dit huwelijk:

1. **Aleydis Maria van Baerle**, geb. Utrecht 22 mei 1751, † 27 mei 1752.
2. **Willem Gerard Joseph van Baerle**, geb. Utrecht 19 sept. 1753, Advocaat aan het Hof van Utrecht, † Utrecht 18 febr. 1814,¹² tr. Utrecht 10 dec. 1806² **Ida Wilhelmina van Erckelens** (Vlb,5).
3. **Aloysius Guilielmus van Baerle**, geb. Utrecht 1755, † 16 mei 1757.
4. **Anna Maria Ida van Baerle**, geb. Utrecht 15 juni 1757, † 5 dec. 1808, tr. Utrecht 8 dec. 1782² **Joannes Baptista van Ceulen**, geb. omstr. 1754, Koopman, Lid vroedschap Amsterdam, † Vreeland 12 dec. 1819, zn. van Adrianus en Elisabeth van de Putte; hij hertr. na 1808 Theodora Christina Bouvy (Bouvry).

5. **Aloys Willem Laurent van Baerle**, geb. Utrecht 10 aug. 1758, † Roermond 11 jan. 1815, tr. **Johanna Isabella van Hondebeek Heerkens**.
6. **Carl Johann Franz van Baerle**, geb. Utrecht 21 nov. 1760, Vaandrig, † Geldern (D) 31 maart 1797, tr. Geldern (D) okt. 1792² **Adolphine Louise Maria van Lom**, geb. 3 febr. 1770, dr. van Peter Mathias Egbert en Maria Elisabeth Essers.
7. **Aleyda Gertruda Wilhelmina van Baerle**, geb. Utrecht 3 sept. 1763, † Kassel (D) 13 juli 1816, tr. Utrecht 14 sept. 1782¹³ **Petrus Hendricus Coninx**, Stadhouder van de lenen onder Friedrich Wilhelm II, bezitter Heerlijkheid Broekhuizen vorst bij Venlo (In de adelstand verheven door Friedrich Wilhelm II 1787-, Verheven in de Freiherrenstand van het koninkrijk Westfalen door de Koning 1813-), geb. 18 aug. 1746, Referendaris bij de regering van Pruisisch Overkwartier van Gelder., Beheerder Kroondomeinen, financiën en geestelijke goederen alsmede kabinetssecretaris van de koning 1808-, Raad in de souverainen hove van Gelder 1769-, kanselier bij het souveraine Hof te Gelder 1788-, President van het Oberlandesgericht te Paderborn 1802-, President van de Regering te Paderborn 1803-, President van de voogdijkamer te Paderborn 1803-, † Kassel (D) 10 april 1813, zn. van Johan Baptist Lambert en Anna Elisabeth Steintjens.
8. **Johannes Franciscus Xaverius van Baerle**, geb. Utrecht 17 april 1764, Vaandrig, Officier bij de Infanterie, † Geldern (D) 18 febr. 1830, tr. Groningen 22 mei 1784² **Tecla Johanna Draper**, geb. Groningen 4 april 1760, † Geldern (D) 20 aug. 1834, dr. van Jasper Josephus Ignatius en Agatha Maria Tinga.

Vlb. **Anna Maria Gerarda van Muijlwijk**, geb. 26 aug. 1730, † omstr. 1788, tr. Amersfoort 14 sept. 1749² Dr.jur.utriusque **Peter Frank van Erckelens**, geb. Harderwijk 19 jan. 1714, † ald. 18 sept. 1784, zn. van Frank Hendrik en Johanna Adelheid Hagen.
Uit dit huwelijk:

1. **Aleida Maria van Erckelens**, ged. Harderwijk 8 nov. 1751, † 3 april 1835, tr. Harderwijk 18 sept. 1788² **Franz Karl Oettinger**, geb. 31 dec. 1753, † 27 okt. 1822.
2. **Franziskus Henricus Josephus van Erckelens**, ged. Harderwijk 18 mei 1754, † 1 okt. 1754.
3. **Johanna Gertrudis Aloysia van Erckelens**, geb. Harderwijk 1 febr. 1757, † 20 dec. 1828, tr. Putten 13 okt. 1783² **Reinerus Johannes Canisius Bueckenvoort**.
4. **Franziskus Henricus Aloysius van Erckelens**, geb. Harderwijk 2 maart 1764, Advocaat, Lid Provinciale Staten Gelderland, † Harderwijk 26 jan. 1848, tr. 1e Stoutenburg 29 juni 1802² **Maria Katharina van Heilmann**, geb. Bree 1 okt. 1770, † Putten 26 juni 1803; tr. 2e 19 aug. 1807² **Cornelia Barbara van Tomputten**, ged. Rotterdam 1 sept. 1779,¹⁴ † Harderwijk 12 febr. 1849, dr. van Adrianus en Maria Aleida de la Tour.
5. **Ida Wilhelmina van Erckelens**, geb. Harderwijk 18 okt. 1765, † Utrecht 13 sept. 1841, tr. Utrecht 10 dec. 1806² **Willem Gerard Joseph van Baerle** (Vla.2).
6. **Herberta Theodora van Erckelens**, geb. 3 febr. 1767, † Hulst 5 nov. 1787, tr. Coevorden 19 jan. 1777² **Johannes Antonie Pacque**.
7. **Henrika Johanna Gerarda van Erckelens**, ged. Harderwijk 11 mei 1772, † 16 okt. 1829, tr. **Ferdinand Beneker**, Med. dr, Chirurg Majoor bij de Bataafse Republiek.

Bronnen

1. GA Utrecht	8. Arch.Eemland 0102
2. Kreutzwald	9. Arch.Eemland 703
3. Huwelijk voor schepenen Amersfoort	10. Arch.Eemland/0702
4. Lijst van Hoogheemraden	11. Arch.Eemland/702
5. Arch.Eemland	12. akte 271
6. NA Amersfrt Rec.nr.6911,6913	13. Gens Nostra 1972 blz335
7. NA Amersfrt recnr6911,6913	14. Dig.R'dam

HARDINXVELD-GIESSENDAM

overdenkingen van de bijna 88-jarige dorpsgenoot

Dirk Boon

Hardinxveld-Giessendam een dorp aan de Merwede tussen Gorinchem en Sliedrecht. Vanaf Gorinchem komen we via een buurtschap van Schelluinen eerst in Boven-Hardinxveld. Dit deel van Hardinxveld-Giessendam is bijzonder mooi gelegen aan de Merwede en is ook van ouds helemaal op de rivier georiënteerd. Met de z.g. drijverschuit trok men vroeger de rivier op voor de vangst van voornamelijk zalm en paling. Door vervuiling van de rivieren hetgeen na de Tweede Wereldoorlog begon, kon beroepsvisserij al snel niet meer plaatsvinden. Er wordt echter nog wel op paling gevist. Nu het water in de rivieren, door overheidsmaatregelen ook op de bovenloop van de Rijn weer beter wordt, is er misschien kans dat zalm en overige vissoorten weer terug komen en wellicht wordt dan beroepsvisserij weer mogelijk.

Gaande langs de dijk via de Buurt en het Krommegat komen we aan de grens tussen Boven- en Beneden-Hardinxveld. Precies op de grens vinden we de uitmonding van het Kanaal van Steenenhoek in de Merwede. Dit kanaal van Gorinchem naar Hardinxveld is begin 1800 gegraven om een betere afwatering van de Lingte te krijgen. Aan het eind, net voor het water de rivier in stroomt, is een watergemaal gebouwd om ook bij hoog water in de rivier te kunnen lozen. Het gemaal is gebouwd in de oorlogsjaren tussen 1940 en 1945. Daarvóór maakte men gebruik van een stoomgemaal. Het gebouw staat er nog, maar er is een woning van gemaakt. Machines, schepraderen en de gehele inventaris zijn jammer genoeg gesloopt. Eén keer heb ik het oude stoomgemaal nog in werking gezien. Dat moet net vóór de oorlogsjaren geweest zijn. Dat was uiteraard een drukte van belang. Heel Hardinxveld liep uit. Wij woonden toen op de Kanaaldijk-zuid welke ook wel Nieuwendijk werd genoemd, naast de oude machinist Janus van Mill. Ik kan het me nog goed herinneren. Het was een prachtig gezicht toen die oude stoommachine begon te draaien en de schepraderen in beweging kwamen. Janus van Mill had naast zijn taak als beheerder van het gemaal schijnbaar veel liefde voor dieren, want naast de Kanaaldijk, een stukje de polder in, had hij een soort mini die-

rentuin aangelegd. Er was van alles te zien o.a. een aap, een sperwer, een pauw en allerlei soorten hoenders. Op zondag gingen we met mooi weer dikwijls met het hele gezin de tuin bezoeken. Veel Hardinxvelders deden evenzo. Ook wandelden we wel eens de Kanaaldijk af waar halverwege nog een gemaal was, dit gemaal pompte het overtollige water uit de polder van Boven-Hardinxveld naar het Kanaal.

De Sluisweg

Het werd beheerd door Woutje de Koning. Iedereen zei Woutje omdat het zo'n klein mannetje was. Het was een echt ouderwets gezin, met veel kinderen en nog meer kippen. Die kwam je overal tegen en uiteraard ook de eieren, dat vonden ze gemakkelijk, ze konden ze zomaar pakken. Op de terugweg kwam mijn moeder er niet over uitgepraat. Terug nu weer naar de dijk en westwaarts richting Beneden-Hardinxveld. Er was vroeger een behoorlijk verschil tussen Boven- en Beneden-Hardinxvelders. Boven wat gemoedelijker en beneden m.i. wat zakelijker. Dat klopt ook wel, want de meeste bedrijven en winkels vind je beneden. Die bedrijven, denk maar aan de scheepswerven, trokken rond 1900 nog al wat mensen uit gebieden waar weinig werk was naar Hardinxveld b.v. uit de veenkoloniën in noord-oost Nederland. Ze vonden hier werk, namen hun gezinnen mee en bleven hier wonen. Langs de dijk vond men aan de binnenzijde dus in de polder veel grienden, het hout uit de grienden werd gebruikt in de hoepmakerijen en voor zinkstukken in de weg- en waterbouw. De hoe-

pels zowel geschild als ongeschild rondom de vaten voor o.a. de visserij. Het afvalproduct, de spaanders gebruikten de bakkers in de oven om brood te bakken. Zo ging er niets verloren en werd alles goed gebruikt. Maar het zijn oude herinneringen, je vindt daar niets meer van terug. Of het moet zijn in de Koperen Knop een museum in Binnendams waar nog wel een oude hoepmakersbank bewaard is gebleven. Jan Stam gaf daar nog wel eens een demonstratie Zijn vader Piet Stam heeft nog lang een hoepmakersschuur, boven aan de Sluisweg in bedrijf gehad. Daar werd het hele proces afgewerkt, eerst het hakken in de grienden, dan het vervoer per schouw door de sloten naar het terrein aan de Sluisweg waar het hout werd geschild en gedroogd en daarna in de schuur tot hoepels verwerkt. Dat schillen was zwaar werk voor Jan en zijn broer Gijs. Wij mochten ook wel eens een paar slieten door het schilijzer halen maar dat waren we gauw zat. Het was altijd een gezellige boel daar op die schilplaats en het rook er lekker naar pas geschild hout. Jongens en meiden kwamen er op af, als het te gek werd kwam de oude Piet Stam en joeg ons weg. In die tijd was er nog veel onbebouwd gebied. Bebouwing vond men langs de dijken en verder langs de Buldersteeg (tegenwoordig Kon. Wilhelminalaan) de Parallelweg, Nieuwegeweg en de Achterdijk (tegenwoordig Kerkweg) en natuurlijk rond het centrum. In mijn schooltijd is de Sluisweg aangelegd maar de grotere uitbreidingen als De Peulen en de Wielwijk zijn natuurlijk van latere datum terwijl Tienmorgen en de Westwijk nog niet eens zijn afgerond, maar dan zijn we met de Westwijk gelijk ook aangeland in Giessendam. Voor de samenvoeging in '57, nu 50 jaar geleden was het meestal Giessendam-Neder Hardinxveld. Zo stond het ook op het station van de N.S. , maar na de samenvoeging werd het Hardinxveld-Giessendam. In het begin een beetje moeilijk maar nu zijn we daar aan gewend.

Giessendam vroeger een dorp van boeren, boerendaggelders, hoepmakers en griendwerkers. Een schoon dorp, denk maar aan het rijmpje "Gorkum is een schone stad. Schelluinen is een stinkgat, Hardinxveld is wel zo schoon maar Giessendam dat spant de kroon". De grens

met Hardinxveld vindt men nog op een betonnen zuiltje, aan de noordkant van het sluisje in de Peulenstraat, met daarop de tekst "Hardinxvelds eynde". Giessendam, een gedeelte Binnendams en een deel Buitendams met daar tussen een uitbreiding rondom het N.S. Station zo was het vroeger en als je de Westwijk buiten beschouwing laat is het eigenlijk nog zo.

Maar er is wel wat veranderd. Veel boeren zijn uit Binnen- en Buitendams naar de polder vertrokken en dat gaf hun tevens de gelegenheid hun sterk verouderde bedrijven te moderniseren door de bouw van nieuwe woningen, stallen en schuren op een mooi plekje in de polder en door de ruilverkaveling werd alles nog beter bereikbaar ook. In Binnen- en Buitendams kwam nu ook wat meer ruimte en de bewoners knappen hun woningen op of gaan over tot nieuwbouw. Zeker in Buitendams waar het mooi wonen is aan de Buiten Giessen of aan de Karnemelksloot kun je dat zien. Al met al hebben we nu toch een aardig overzicht gekregen van ons dorp hoe het vroeger was en ook al een beetje hoe het nu is, een beetje inderdaad, want het is niet allemaal rozengeur en maneschijn, want wie is er vroeger toch op het onzalige idee gekomen een snelweg dwars door een dorp aan te leggen. Nu weet ik natuurlijk wel, dat weggetje had vroeger niet zo heel veel te betekenen, het liep ook niet verder dan Schelluinen. Ik kan me zelfs nog herinneren dat ik, als ik met mijn fiets van de ambachtsschool in Gorkum kwam, op de Schelluinse brug dikwijls wachtte op een vrachtauto om daar achteraan te rijden over de nieuwe rijksweg, of me ook wel eens voort liet trekken naar de Sluisweg waar we toen woonden. Maar regeren is vooruitzien en Rijkswaterstaat is toch niet de eerste de beste. Het is gebeurd en nu raast het verkeer van west naar oost en van oost naar west dwars door het dorp en moeten er grote kostbare werken worden uitgevoerd om de weg nog sneller te maken en het lawaai een beetje binnen de perken te houden. Voor de industrie op de industrieterreinen is het natuurlijk een goede zaak, maar het dorp wordt er niet mooier van en met de snelweg een beetje noordelijker de polder in hadden de bedrijven hun weg ook wel gevonden.

HET RAADHUIS

J.F. Teeuw-van der Plas

In Nederland zetelt het plaatselijk openbaar bestuur al vele eeuwen op een vaste plek. Ambtenaren van de in de Alblasserwaard ontstane gemeente Molenwaard ontberen een eigen werkplek. Zij zwermen uit over de dertien kerren. Heeft het klassieke gemeentehuis zijn langste tijd gehad?

Wanneer het burgerbestuur voor het eerst bijeenkwam in een stad-of dorpshuis, is moeilijk te achterhalen. Er zijn aanwijzingen dat er in de 12e en 13e eeuw al stadhuizen bestonden. In 1217 bijvoorbeeld werd in Middelburg het stadsrecht opnieuw op schrift gesteld en daarin werd het stadhuis genoemd. Zij waren erg klein

Oude gemeentehuis van Giessendam

en er werd zowel bestuurd als rechtgesproken. Vaak naast andere openbare gebouwen: de vleeshal en de lakenhal. Was er een grote vergadering werd er uitgeweken naar een klooster. Van scheiding der machten had men niet gehoord. Bestuur en recht liepen door elkaar heen. In dorpen werd bij afwezigheid van een dorpshuis zelfs rechtgesproken in de openlucht of in de gemeentekamer achterin de herberg of in het Regthuis. Officiële mededelingen kondigde men zondags af na de kerkdienst. In de loop der eeuwen kwamen er meer stadshuizen zoals bijvoorbeeld in Haarlem(1370) en Leiden (1600).

Het huidige begrip "gemeente" is een erfenis van de Franse tijd. Na de inlijving van Nederland bij het Franse Keizerrijk in 1810, werden er op bestuursniveau vele veranderingen doorgevoerd. In 1811 ontnam de staat de kerk het monopolie op het bijhouden van de burgerlijke stand. Het voormalige Nederlandse grondgebied werd opgedeeld in gemeenten en voortaan registreerden gemeentebesturen geboorte, huwelijk, echtscheidingen en overlijden.

Tegen het einde van de 19e eeuw had praktisch elke gemeente zijn eigen gemeentehuis.

Een overzicht van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) leert dat het aantal gemeenten in 1899 het hoogst is: 1121.

In 1920 is dat aantal gedaald tot 1110. In 1994 duiken er weer nieuwe cijfers op: 636.

Op dit moment in 2013 staat de teller op 408 gemeenten. En er zullen in de toekomst nog meer gemeenten fuseren. Dat heeft gevolgen voor de gemeentelijke huisvesting.

In het verleden (1957) heeft ook onze gemeente daarmee te maken gehad. Het gemeentehuis van Boven-Hardinxveld werd na de samenvoeging van Hardinxveld en Giessendam overbodig en zo zijn er in de periode 2006-2013 wel 47 gemeentehuizen afgeschreven.

Daarvan werden er veertien verhuurd en de rest staat te koop. Er zijn voorbeelden te over van hergebruik van deze oude gebouwen. Er zijn zorgcentra, scholen, horecabedrijven of supermarkten gevestigd en om dicht bij huis te blijven: het oude gemeentehuis van Boven-

Hardinxveld is een meubelshowroom en dat van Giessendam een kantoor. In Sliedrecht is het oudste raadhuis een museum geworden en na het raadhuis uit de jaren dertig wordt enkel gebruikt voor ceremoniële doeleinden, zoals het sluiten van huwelijken.

De behoefte aan gemeentehuizen neemt af. Het eerder genoemde Molenwaard, begin dit jaar ontstaan uit een fusie tussen de gemeenten Graafstroom, Liesveld en Nieuw-Lekkerland, koos ervoor om het helemaal zonder gemeentehuis te doen.

Niet langer hebben bestuurders en ambtenaren een vaste werkplek, maar strijken ze neer op flexplekken in de verschillende kernen van de gemeente. Servicebalies behoren in 2014 tot het verleden, omdat 90 procent van de dienstverlening is gedigitaliseerd. Voor overige zaken gaat de gemeente zelf bij de burgers langs.

Want zeg nou zelf: Wat kost een nieuw gemeentehuis tegenwoordig? Dat loopt al gauw in de miljoenen euro's en als daar dan op kan worden bezuinigd in deze 21e eeuw, is dat toch efficiënt?

En bij een fusie staan de gemeenten soms voor een keuze: wel of niet een gemeentehuis en waar moet het dan komen? Dat kan een heikelle kwestie worden, dat ligt vaak erg gevoelig.

Wij als Historische Vereniging zien graag dat oude gebouwen, die op de monumentenlijst staan, bewaard blijven of in ieder geval een herbestemming krijgen. Niet alleen raadhuisen, maar ook bijvoorbeeld watertorens, molens, kerken, boerderijen en bedrijfsgebouwen. Gelukkig hebben wij hier in ons dorp en in de rest van de Alblasserwaard genoeg voorbeelden van "oud gebouw-nieuw gebruik".

Zie de publicatie 'Gemeentehuizen van Hardinxveld en Giessendam'(1988) door D. J. de Jong.

Met dank aan Ben Provoost, redactie RD.

IK WEET NOG DAT.....

Thijs Huisman

Ijs en school

Het had weer hard gevroren. Een koude oostenwind blies om het huis. Naar buiten? Ja, want je moest toch naar school!

Aan het eind van de Boorstoep was weiland. Onderbroken door sloten. Nee, het ijs was door onze ouders nog niet vrijgegeven. Maar als jongens.... je probeert wel eens wat. Als je naar school moest, ging je de dijk op en de schoolstoep weer af naar de school van meester Wilschut.

En dan die twee sloten tussen de Boorstoep en de Schoolstoep. Wat een verleiding om over te steken naar school via die twee sloten.

Dus het er toch maar op wagen. En voorzichtig het ijs op. Het kraakte nog angstwekkend maar je kwam er. En dat scheelde een heel stuk lopen.

Maar, buiten de waard gerekend, want Meester Wilschut stond je op te wachten en je was de pineut: want het mocht niet. En het lukte niet om de straf te ontlopen.

Diezelfde sloten waren trouwens na schooltijd een uitdaging. Met een aantal jongens vaak tegelijk de sloot op en proberen hoelang het ijs hield. "Ijsie"

Dat dat nogal eens verkeerd afliep laat zich raden. Menigeen kwam thuis met natte voeten of een natte kont.

De oorlog

Ook deze periode ligt nog goed in het geheugen. In het begin was je nog te klein maar van lieverlee kreeg je meer besef van wat er gaande was.

Mijn oom werd opgepakt omdat hij een foto van de koningin in zijn winkel had opgehangen. Voor zover ons werd verteld natuurlijk. Heel veel later begreep ik dat er meer aan de hand was geweest. Maar toch...

In de Wilhelminaschool waren Duitse soldaten gelegerd. We gingen wel eens kijken. Op een keer vroeg een soldaat of we appels voor hem wilde gaan kopen. In onze onschuld wij naar de groenteboer. Bij terugkomst kregen wij ook een appel. Toen begon het geweten toch te spreken. Ik had niet de moed om hem op te eten. De appel werd weggegooid. 'k Vond het eigenlijk wel zonde maar ik had er vrede mee. Het bleef toch van de vijand nietwaar?

Als kind zag je wel eens wat, wat je niet begreep. Mijn vader werkte in een griend in de Biesbosch. Op zondagavond kwam er dan een man met een zak aardappels en groente. Er werd wat over de oorlog gepraat en dan ging de man weer. De andere ochtend Pa weer naar de griend en de zak was weg. Bleek later voor een onderduiker te zijn. Door het griendwerk viel er nogal eens wat te ruilen met hout. De bakkers hadden te weinig hout om de oven te stoken. Al was het dan vies klef "brood" het moest toch gebakken worden.

De melkboer kwam al een tijd niet meer en als jongens gingen we dan naar Binnendams om bij een boer melk te kopen. Je liep een uur heen, je liep een uur terug maar je kwam meestal met twee liter pure volle melk weer thuis. Je had tijd genoeg want er was toch geen school. Of het moest zijn een paar uur in een koude klas waar je wat sommen mee naar huis kreeg.

Centrale keuken

Als kind vond je het leuk als je even mee mocht "naar Opoes". Wij – mijn vader en ik – gingen maar lopen. Zo ver was het niet. Opoes woonde bijna aan het eind van de Achterdijk. Bij de Grote Kerk links af en zo verder. Langs de begraafplaats en ook langs een grote loods van de Habo. In die loods was de centrale keuken ondergebracht.

We waren er nog niet voorbij of we werden tegengehouden. Er was gebrek aan mensen die in de keuken aardappels moesten schillen. En je moest van goeie huize komen om verder te kunnen gaan. Dus: mijn vader aan het schillen. Ik mocht niet alleen naar huis dus bleef ik ook maar.

Het liep eigenlijk beter af dan we hadden verwacht. Alle schillers mochten blijven eten. We kregen een ruim maal aan hutspot. Wel niet zo lekker als thuis bij moeders later, maar het was oorlog dus je was gauw tevreden.

In diezelfde centrale keuken konden we later enkele dagen in de week eten halen.

Mijn moeder vond dat een werkje voor mij. Dus ik met mijn emmertje – ze hadden vaak een soort soep van gemalen erwten – naar de Achterdijk. Het was voor een jochie nogal een eindje lopen, maar als je over het hek klom bij

Hoogendoorn (tegenover Vlot) kon je een stuk afsnijden. Dus zo gezegd zo gedaan. Maar helaas, het emmertje met soep viel om en daar stond ik zonder soep. Dus zonder eten voor thuis.

Wat te doen? Terug naar de centrale keuken en eerlijk opbiechten.

En in plaats van een dikke uitbrander kreeg ik een nog voller emmertje met dikke soep onder uit de pan. Mijn moeder vond wel dat ik lang weg was gebleven maar de hoeveelheid soep maakte alles weer goed.

Bombardement

Het was midden in de oorlog. Een zomerse dag met helder weer. Een uitgelezen dag voor de Engelse vliegtuigen om eens een paar doelen te zoeken om te bombarderen.

Dat hebben we geweten. Op een zondagmorgen werden we vroeg opgeschrikt door een kogelregen op een lokomotief. Hij werd doorzeefd en stond te sissen en te roken.

Maar op die bewuste zomerse dag werd het station platgegooid. Mijn opoe woonde aan het eind van de Achterdijk (nu Kerkweg). Ze

De Achterdijk (Kerkweg)

was alleen thuis. Opa leefde niet meer. Maar ze werd zo bang dat ze het huis uitvluchtte en op kousenvoeten over de Giessenbrug holde en naar Boelhouwer ging. Die had een carrosseriebedrijfje tegenover het gemeentehuis.

Je snapt het niet, maar tussen alle rondvliegende scherven kwam zij daar heelhuids binnen. Later werd er een aantal bomscherven in en bij het huis gevonden.

Toen de voedseldroppings er waren, kregen we als kinderen allemaal een paar keer per week een paar boterhammen. Die werden verstrekt in een grote loods van Van 't Verlaat. Vlak naast slagerij van Bekkum. Lange schragen waren neergezet en daar mochten we allemaal aanzitten. Wat was dat brood lekker.

Toen de oorlog afgelopen was, zag je ineens mensen terug die je tijden niet gezien had.

Ook zie ik nog voor me dat dames van lichte zeden die het met de Duitsers hielden, met een plukje haar in de hand door het dorp liepen onder bewaking van de BS. Geen verheffend gezicht maar wel begrijpelijk.

En dat er gefeest werd op het feestterrein laat zich raden.

Hooibouw

In de zomer kon het een feest zijn. Als de boeren weer bezig waren met de hooibouw wist je wel waar je je vertier moest zoeken. Mee naar het hooiland. Dan kwam je aan de Kweldam. Zo ver het land in kwam je anders nooit maar dan.... Het had iets magisch. De Kweldam. Verder kon je niet het land in en je kon de huizen van Bleskensgraaf van dichtbij zien.

Dan als het hooi op de hooikar lag – wat een mooie karren waren dat – dan mocht je boven op het hooi meerijden. Thuis gekomen werd het gelost en mochten/moesten wij het hooi op de hooizolder aantrappen, dan kon er meer in. Op een mooie dag was er ineens lawaai op straat: brand, brand! In Binnendams stond een boerderij in de brand wegens hooibroei. Natuurlijk moest je daarheen. Sensatie. Dan stond je er met je neus bovenop zodat je nogal eens werd weggestuurd.

Het verhaal gaat dat verderop in Binnendams een huis in de fik stond en men gooide de weck- en inmaakpotten boven uit het raam

anders zou het mee verbranden. En dat zou jammer zijn. Dat het paniek was laat zich raden. Van de weck bleef niet veel meer over dan prut en glasscherven.

Wintervoedsel

Over de weck gesproken. Een hele kunst. Vooral sperziebonen moesten de flessen in. Eerst potten vullen met schone en afgehaalde boon-tjes. Dan in de weckketel en koken maar. Als ze afgekoeld waren naar de kelder. De eerste weken daarna elke dag controleren of het deksel nog vast zat. Als dat niet zo was, kon de inhoud nog wel gegeten worden. Maar dat was de bedoeling natuurlijk niet.

Als het voorjaar werd, kocht mijn vader een of twee jonge konijntjes. In het hok achter de schuur en wij moesten zorgen dat ze te eten kregen. Dus: elke dag gras snijden. Dat gaf in de haast – want je wilde spelen – nog wel eens een fikse jaap in je vingers. Maar goed, ze werden groot en een paar dagen voor de Kerst zei vader dan: Jongens, het is tijd voor het knijntje. Dan naar de schuur en broer konijn moest er aan geloven en werd geslacht. Het slachtbraad naar de keuken en het vel mochten wij. Dat wil zeggen: een of twee keer kwam de vodenboer langs en gaf voor het konijnenvel een gulden. Die was dan voor ons. En het konijn? Moeder kon het toch zo lekker braden.

De verdeling aan tafel gaf nog weleens jaloerse blikken als de één dacht een kleiner stukje te krijgen dan de ander.

Een oom had meestal wat meer konijnen en zijn vrouw, mijn tante, ruilde dan een konijn bij de slager tegen een rollade. Of zoals men het toen noemde: een rollechie.

Vreemde snuiters

Ja die liepen er ook wel langs de dijk. Tegenover de oude openbare school, naast de smederij, woonde een oude man. Erg fris zag hij er niet uit. Zijn echte naam was niet zo bekend maar hij ging als "Dirk kop en kont" door het leven.

Een heel andere man was de schillenboer. Hij kwam een paar keer per week de schillen en ander keukenafval ophalen. Hij ging achterom en wist waar het emmertje stond. En een ver-

halen dat hij kon vertellen. Als de helft waar was, was het een en ander nog een mirakel. Hij had steevast z'n hondje bij zich. Die kon allerlei kunstjes. Bij kerkmensen liet hij het beestje bidden. Op de achterpootjes staan en de voorpootjes over elkaar.... Iedereen begrijpt dat ik het heb over Pauw Minkes, bijgenaamd Pau Pik. Als jongens had je het lef niet om hem zo te noemen want dat vond hij niet leuk. Maar een bekend figuur was hij, dat wel.

De negotie

Er waren in mijn jongensjaren nogal wat neringdoenden. Slagers, bakkers, melkboeren, ze kwamen allemaal aan huis.

Ook hierbij speelde de kerkelijke gezindte een grote rol.

Als gereformeerde kocht je niet zo gauw bij een hervormde. En andersom natuurlijk ook niet. Was het zo dat in jouw kerk twee bakkers waren werd je bij beiden klant. De ene week bakker Stout en de andere week van Ballegooien. De ene week slager Baardman de week daarop slager van Bekkum. Later hebben de melkboeren de wijken verdeeld zodat geen drie melkleveranciers elkaar op een stoep of stukje dijk elkaar tegen kwamen.

De groenteboeren waren ook rijk vertegenwoordigd. Bij ons kwamen er twee aan de deur. Ze waren wel niet van de kerk maar de ene had een familierelatie en de ander kwam indertijd ongevraagd.

Met de kruideniers was het al van hetzelfde laken een pak. Begin van de week kwamen zij het boekje halen. Hierin schreef de huisvrouw alvast op wat ze nodig had. De kruidenier somde bij het afhaken nog wel het een en ander op. De kunst was de boodschappen eerlijk te verdelen.

Het geval wilde dat de ene kruidenier een broer was van mijn vader en de ander een zwager van mijn moeder. Die kon je toch niet passeren. Het trof wel dat zij allebei in dezelfde kerk kwamen als mijn ouders. Dat was dus geen probleem.

Maar een heel enkele keer moesten wij als kind weleens naar de Spar, boven aan de Boorstoep. Deze grutter "deed nergens aan" maar de aankoop was dan wel een noodkoop.

De watersnood

Dat was wat. Toen we 's zondagsmorgens naar de kerk liepen hoorden we wat er was gebeurd. Op zondag de radio aan kon eigenlijk niet, dus wij wisten van niets. Wel dat het erg had gestormd maar meer niet. Bij mijn oom en tante op de Hoek (kruidenier) waren kippen verdronken en lag het magazijn finaal overhoop. Allemaal door het hoge water van de Merwede.

Terug naar de watersnood. Bij de Kaai was de dijk overgelopen en het water liep de polder in. Alle rijswerkers en aanverwante arbeiders moesten naar Buitendams om het gat te dichten. Maar niemand had zijn werkkleding van buitenaf thuis. Vooral aan laarzen was gebrek. De oplossing lag bij de schoenmaker Vlot. Hij had laarzen in overvloed en verkocht ze allemaal. En daar hij principiële bezwaren had op zondag te verkopen, kon men wel laarzen krijgen maar in de week komen betalen. Ja, zo ging dat toen.

De polder liep trouwens wel vol en 's nachts moesten we wel het huis uit. Maar voordat het zo ver was dat het water bij ons kwam, hebben mijn broer en ik alle aardappels nog uit de kelder weten te halen en naar de zolder gebracht. Beneden werden de kachel en de meubels zo hoog mogelijk weggezet. En toen op zoek naar een evacuatieplek. Dat werd gevonden bij een broer van mijn vader maar voor mij was er eigenlijk geen plaats meer. Maar geen nood: ik had een vriend en zijn ouders in Hardinxveld hebben zich over mij ontfermd.

Ook de Ulo stond blank, maar we zouden met z'n tienden in Mei examen doen. Dus moesten onze lessen wel doorgaan. Ook dat werd opgelost. Met een schouw van een boer zijn we met een leraar naar de school gevaren en nog wat bruikbare spullen opgehaald. De lessen werden voortgezet in de consistorie van de Hervormde Kerk op den Dam.

Ook werden er nog veel mannen opgetrommeld om zandzakken te plaatsen ver in Buitendams in de buurt van de Kloeve. Daar dreigde een polder vol te lopen. Maar het hielp.

Eigenlijk was het voor ons jongens best een leuke tijd, afgezien natuurlijk van de grote ramp in Zeeland.

NAAMGEVING

Dick de Jong

In een tijd dat alles nog anders was ben ik gevraagd of ik voorzitter wilde zijn van een straatnamencommissie. Dat was op het moment dat het college behoefte had aan een denktank voor het geven van namen aan straten, waarvoor toen de straatnamencommissie Hardinxveld-Giessendam is opgericht. Achteraf blijkt dat dit weinig werk met zich meebracht. Het was daarentegen wel erg boeiend. Want naamgeving is belangrijk. Zelfs als er een nieuwe hond moet komen gonzen complete huishoudens tot op ruzie maken toe hoe die trouwe viervoeter moet gaan heten. Logisch want het beestje moet er niet alleen een leven lang mee doen, maar er ook nog naar luisteren. Dat laatste is het belangrijkste, want daarvoor heb je een hond: dan is er toch nog iemand die naar je luistert.

Op de hier afgebeelde foto staat het haltebord van de meest westelijke spoorweghalte in onze gemeente. Echter op de daarop vermelde naam is nogal wat af te dingen. En daarmee bedoel ik voorzichtig te zeggen dat er werkelijk niets van klopt:

- Dit is niet Hardinxveld, maar Giessendam (nog een keer voor de nieuwkomers: alles binnen onze gemeentegrenzen ten noorden van de Giessen is grondgebied van Giessendam).
- Dan is het ook nog eens Hardinxveld-Gies-

sendam. Wellicht hebben de financiers van dit haltebord die naam teveel letters vinden hebben en uit kostenbesparingsoverwegingen maar wat gekozen.

- Het is niet Blauwe Zoom, maar nadrukkelijk De Blauwe Zoom.

Dus wat had er moeten staan:

HARDINXVELD-GIESSENDAM DE BLAUWE ZOOM

Dat had het ook een veel deftiger bord geworden dan die magere smalle lat die nu ter plaatse prijkt.

Dan zou ik nog inhoudelijke opmerkingen kunnen maken over de naam De Blauwe Zoom. Die naam is buiten de straatnamencommissie om via een wedstrijd ontstaan aan de hand van de vele in prachtig blauw ingetekende gedachte waterpartijen in deze wijk. Wat er uiteindelijk in werkelijkheid aan water zal worden gerealiseerd, zal ongetwijfeld slechts een groen-gauwe kleur hebben.

En dan een naam met als eerste woord De. Stop je dat nu bij de d of bij de eerste letter van de 'echte' naam? Om die reden hebben we destijds de 'de-tjes' bij onder andere Wieling officieel (via de gemeenteraad ging dat toen nog) weggehaald.

RECENSIES

Jany Dubbeldam-van de Waal van Dijk

100 Jaar Gorcums Museum

Aron de Vries, Rob Kreszner en Piet Augustijn.

Het museum van Gorcum bestaat ruim 100 jaar, een goede reden om een impressie te geven van de ups en downs in de loop van een eeuw. In 1909 dreigde het monumentale pand 'Dit is in Bethlehem' het slachtoffer te worden van een tekort aan respect voor ons cultureel erfgoed. Gelukkig bleef het bewaard en werd in 1912 door de inmiddels opgerichte Historische Vereniging 'Oud Gorcum' in gebruik genomen als museum. Het museum leidde jarenlang een relatief bloeiend bestaan, maar geldzorgen staken voortdurend de kop op. Het museum raakte in verval en moest voor een symbolisch bedrag aan de gemeente Gorinchem overgedragen worden. In 1982 heropende het museum na een ingrijpende verbouwing en herinrichting. Onder de bezielende leiding van een beheerderscommissie werd het museum hierna bijzonder succesvol. Exposities wisselden elkaar in hoog tempo af. Het pand 'Dit is in Bethlehem' werd te krap en in 1995 kreeg het museum de kans om te verhuizen naar het voormalige stadhuis op de Grote Markt. Het museum bevindt zich nu, na honderd jaar op de drempel van weer een nieuwe tijd. Een mooi moment om terug te kijken op de geschiedenis van 100 jaar museum in Gorinchem. ISSN 1384-721 X, Uitgave van het Gorcums Museum en de Historische Vereniging 'Oud Gorcum' in de historische reeks, deel 28.

Een zoete belofte. Suikernijverheid in Dordrecht (17de – 19de eeuw)

samengesteld door Kees Sigmond en Sjoerd de Meer.

Suiker is door de eeuwen heen een belangrijk consumptiegoed geweest. Als halffabricaat kwam het van overzee naar Europa. Aan het einde van de vijftiende eeuw begon men in de Noordelijke Nederlanden zelf suiker te raffineren. Maar pas op het einde van de 17de eeuw ontstond in Dordrecht een levensvatbare suikernijverheid, die in de 18de eeuw tot volle bloei kwam. Zo waren er in Dordrecht 16 suikerraffinaderij in bedrijf.

In de loop van de 19de eeuw verdween de suikerraffinage uit Dordrecht. Voor de opkomende fabricage van bietsuiker was een grootschaliger aanpak nodig en binnen de beperkte ruimte in de oude stad was dit niet mogelijk. Uiteindelijk zou de suikerfabricage zich o.a. vestigen in het nabijgelegen Puttershoek.

Dit boek geeft ons een kijkje in de wereld van suikerraffinaderijen.

ISBN 978-90-812135-7-8 Uitgegeven door de Historische Vereniging Oud-Dordrecht

Dan doen we het zelf. Cultuurhistorisch initiatief in Zuid-Holland

onder redactie van Johan Knoester,
Ad van der Zee en Andries Ponsteen.

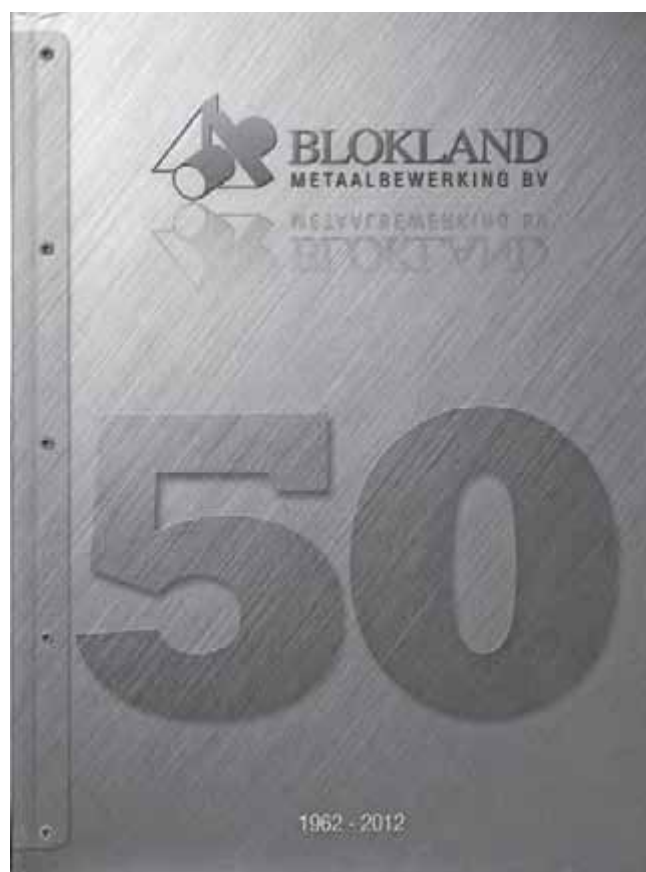
Er was een tijd dat de overheden zich niet of nauwelijks bemoeiden met onze geschiedenis en alles wat daarmee verband houdt. De zorg voor archieven was minimaal, om monumenten bekommerde men zich weinig en historische collecties werden als privéliefhebberij beschouwd. Gelukkig waren er altijd vrijwilligers die zich inzetten voor het cultureel erfgoed. Later ging ook de lokale overheid het erfgoed beschermen en financieel ondersteunen.

Gelukkig zijn deze mensen er nog steeds. Burgers nemen initiatief omdat de overheden zich steeds meer terugtrekken en subsidies schaarser worden. In dit boek worden een aantal van hen in de schijnwerpers gezet. Plaatsgenoten, meestal ook erfgoedvrijwilligers hebben biografische schetsen van hen gemaakt. Hun stijl en aanpak verschillen, maar zijn zoveel mogelijk authentiek gelaten.

Zonder de hoofdpersonen van deze uitgave zou de cultuurhistorie van Zuid-Holland een droevige geschiedenis zijn. Gelukkig besloten zij allemaal op een gegeven moment: 'Dan doen we het zelf!'

Het resultaat is een lezenswaardig boekwerk, heel divers. Een plezier om te lezen!

Uitgave van Erfgoedhuis Zuid-Holland, Postbus 3092, 2601 DB Delft

Blokland Metaalbewerking BV 1962-2012

50 jaar Metaalbewerking Blokland is een lange tijd. Reden voor de directie van het bedrijf de geschiedenis vanaf het begin tot heden op schrift te stellen. U wordt meegenomen door de historie van het bedrijf aan de hand van prachtige foto's en voorzien van een tijdsbalk, die vertelt wat er nog meer in de wereld gebeurde.

Het resultaat mag er wezen. Verbazingwekkend is om te zien dat er op de Parallelweg steeds grotere schepen gebouwd werden die met een tractor naar open water gebracht moesten worden om te water gelaten te worden!

Uitgegeven in eigen beheer.

SCHENKINGEN

Van Erik en Linda Slagboom uit Sliedrecht: Indentiteitsbewijzen van G. Netten en P. Versteeg 1941 en een grote foto van dit paar. Ook drie mapjes oude ansichten die wij zelf hebben uitgegeven.

Schenking boekjes

Van mevr. B. Boersma, Sluisweg 5: Een 4-tal oude receptboekjes over huisslacht, chocolade, Koopmans keukenpocket en vruchten uit het zonnige zuiden.

Van de heer P. Overduin, Poolster 32: Twee verbindingspennen voor fundering.

Schenking document Crescendo

Van J. Batenburg: Zeven oude publicaties van de HV, die weer verkocht kunnen worden.

Van Kees Beuzekom: Oude krant van febr. 1921, waarin een artikel over zijn vader.

Van de heer Van Wijngaarden: Twee oude publicaties. Het Lange Veer en Heggen en Steggen.

Van Arie den Breejen: 'Bevelschriften van betaling. Dienst 1897', van waterschap v.d. Linge uitwatering.

Van mevr. Petersen: Een borstkolf

Van het Dordts archief: zeven kaarten (luchtfoto's) van Hardinxveld-Giessendam uit de jaren '70. (vervreemding)

Van mevr. Rijkers: foto's van optochten rond 1945/46.

Van mevr. Van der Vlies Binnendamseweg 45: Speelgoed en naaispulletjes en miniverpakkingen winkeltje.

Van mevr. Verhulst-Hoogendoorn: Diverse transportaktes en genealogie van Bastiaan Hoogendonk.

Vergroting document

Het bestuur van de
Historische Vereniging Hardinxveld-Giessendam
wenst alle leden, jong en oud,
een heerlijke vakantie toe!

Goede reis!

UITGAVEN IN DE HISTORISCHE REEKS EN SPECIALE UITGAVEN VAN DE HISTORISCHE VERENIGING HARDINXVELD-GIESSENDAM

1. Buitendams 4 (1778-1978).....	€ 2,25
2. Molens van Hardinxveld-Giessendam.....	€ 3,85
3. Den Eendenbout (opgraving in een woonheuvel).....	€ 3,85
4. Het stoomgemaal.....	uitverkocht
5. Makelaars van Hardinxveld-Giessendam.....	€ 3,85
6. Buitendams 118 (Giessendamse boerderij).....	uitverkocht
7. 700 jaar Dam.....	€ 3,20
8. Parlevinkers.....	uitverkocht
9. Rondom de Giessen.....	uitverkocht
10. Swets tabak en daar blijf ik bij.....	€ 6,60
11. Hardinxveld en Giessendam in de Franse Tijd.....	€ 5,65
12. Café Schalk.....	€ 5,65
13. 100 jaar boemelen.....	uitverkocht
14. De Hongerwinter.....	€ 6,60
15. De Hennepteelt.....	€ 4,40
16. Het kleine monument in Hardinxveld-Giessendam.....	€ 5,45
17. Dijken en doorbraken.....	uitverkocht
18. Aan d'n dijk.....	uitverkocht
19. Gemeentehuizen van Hardinxveld-Giessendam.....	€ 2,25
20. Ievers tussen Kaai en Kloeve...deel 1.....	uitverkocht
21. Aart van Bennekum, kunstenaar.....	€ 6,80
22. Herinneringen aan oorlogstijd.....	uitverkocht
23. 100 jaar Nederlandse Protestantenbond.....	uitverkocht
24. Ievers tussen Kaai en Kloeve, deel II.....	€ 6,80
25. Uit de pen van tante.....	€ 6,80
26. De watersnood van 1953.....	uitverkocht
27. Schuttevaer en Binnenvaart.....	uitverkocht
28. De Crisisjaren in Hardinxveld en Giessendam.....	uitverkocht
29. Vrouwenrecht en liberalisme aan de Merwedijk.....	€ 6,60
30. De 50ste mei.....	uitverkocht
31. De samenvoeging van Giessendam en Hardinxveld.....	€ 8,85
32. C. Baardman, de schrijver en zijn werk.....	€ 7,95
33. Het Langeveer.....	€ 6,60
34. De Indiëgangsters.....	€ 12,50
35. 1899-1999 Nieuws van honderd jaar geleden.....	€ 6,80
36. De Peulenstraat in 1950.....	uitverkocht
37. Groeten uit Giessendam.....	€ 8,25
38. De historie van het pand Buitendams 4.....	€ 6,50
39. Nievers was den dijk echt recht.....	€ 9,20
40. Groeten uit Boven-Hardinxveld.....	€ 8,90
41. Kleine zaken van een kleine kerk, Gereformeerden in Hardinxveld.....	€ 9,80
42. Groeten uit Beneden-Hardinxveld.....	€ 8,90
43. 150 jaar Openbaar Onderwijs in Hardinxveld-Giessendam.....	€ 8,90
44. Merwedegijzelaars, slachtoffers van de razzia van 16 mei 1944.....	€ 8,75
45. Marius Donk, leven en werk van een gedreven architect.....	€ 8,50
46. Winkels op de Buurt.....	€ 8,50

OVERIGE UITGAVEN:

Het Verleden Nu (fotoboek).....	€ 11,35
Buitendams huis-ter-om-op.....	uitverkocht
Een wandeling door Binnendams.....	€ 6,80
Van Geslachte tot Geslacht uitg. van de Herv. Kerk G'dam en H'veld.....	€ 15,90
H'veld en G'dam, van vissers- en hoepmakersdorpen naar industriegemeente.....	uitverkocht
Hardinxveld en de riviervisserij.....	€ 20,40
Rehobothschool 1860-1985.....	uitverkocht
Van hondekarren en hobbelsbussen.....	uitverkocht
Anders nog iets (neringdoenden en bedrijven).....	€ 2,25
Dr. Aris Graftdijk, Photographie.....	€ 11,35
Herberg De Zwaan.....	€ 15,90
Onder ons gezeed.....	uitverkocht
Het verhaal van de dijk.....	€ 7,95
Hoeke Doeme?.....	€ 7,95
DVD dorpsfilm 1953.....	€ 7,50
Hardinxveld-Giessendam in de jaren 50 (nog te koop in Museum De Koperen Knop).....	€ 15,00
Gekleed in de Waard.....	€ 17,50
DVD Bommen op de Buldersteeg.....	€ 10,00

150 UITGAVEN VAN DE STICHTING DORPSBEHOUD

Van boodschappen doen naar winkelen.....	€ 2,25
Heggen en Steggen (tweede druk).....	€ 7,95

ALLE UITGAVEN ZIJN, TENZIJ UITVERKOCHT, VERKRIJGBAAR OP DE VOLGENDE ADRESSEN:

Historisch Informatie Centrum, Peulenstraat 243, elke zaterdagmorgen van 10.00-12.00 uur.
 IJzerwinkel van de heer Coenraads, Buurt 6, Boven-Hardinxveld, tijdens openingstijden winkel.
 Secretariaat Historische Vereniging, Buitendams 77, maandag t/m vrijdag
 Museum De Koperen Knop, dinsdag- t/m vrijdagmiddag 13.00-17.00 uur, zaterdag van 11.00- 17.00 uur.

HISTORISCHE VERENIGING
HARDINXVELD-GIESSENDAM

JAARGANG 35 NUMMER 1